

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2022

Tereza Mašatová

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Postoje mladých lidí k manželství

Bakalářská práce

Autor práce: Tereza Mašatová
Studijní program: B0314A250008 Sociologie
Studijní obor: Sociologie
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Lucie Vítková, Ph.D.

Hradec Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Tereza Mašatová

Studium: F19BP0107

Studijní program: B0314A250008 Sociologie

Studijní obor:

Název bakalářské práce: **Postoje mladých lidí k manželství**

Název bakalářské práce AJ: The Attitudes of Young People Towards Marriage

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce bude zjistit, jaké postoje mají mladí k manželství, z jakých důvodů chtějí vstoupit do manželství a naopak z jakých důvodů do něj vstoupit nechtějí. Jaké faktory je ovlivňují při vstupu do manželství? Jaké hodnoty lidé podporující instituci manželství zastávají a naopak jakými hodnotami se řídí lidé, jenž do manželství vstoupit nechtějí. Na základě studia dosavadního stavu bádání v této oblasti bude koncipováno vlastní empirické šetření kvantitativní metodou.

Dudová, R. (ed.), Š. Hastrmanová, H. Hašková, H. Maříková, H. Víznerová, M. Vohlídalová. 2007. *Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Fialová, L., D. Hamplová, M. Kučera, S. Vymětalová. 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.

Hamplová, D. 2003. *Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Hamplová, D. (ed.), J. Chaloupková, E. Soukupová, P. Sunega, K. Zeman. 2007. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Chaloupková, J., P. Šalamounová. 2004. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Kuchařová, V., A. Šťastná (eds.). 2009. *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Lucie Vítková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.3.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne 2. 5. 2022

Tereza Mašatová

Anotace

Mašatová, T. 2022. *Postoje mladých lidí k manželství*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 51 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá postoji současných mladých lidí k manželství a zaměřuje se na jejich očekávání ohledně partnerské budoucnosti. Zaobírá se preferencemi mladé generace k budoucím formám partnerského soužití a tyto formy současně vysvětluje. Mimo jiné se okrajově věnuje postojům této generace k rodičovství a reprodukci ve vztahu k manželství a rodině. Hlavním cílem práce je odpovědět na otázku, zdali mají mladí lidé v dnešní době zájem vstoupit do manželství a z jakých důvodů tomu tak je. V neposlední řadě práce sleduje, jak se v těchto oblastech projevuje diferenciací z hlediska pohlaví, věku, náboženského vyznání, původní rodiny a preference počtu dětí v souvislosti s budoucí formou soužití. Data jsou získávána prostřednictvím kvantitativního výzkumu, technikou dotazníkového šetření.

Klíčová slova: manželství, partnerství, děti, životní hodnoty

Annotation

Mašatová, T. 2022. *The attitudes of young people towards marriage*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 51 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis deals with the attitudes of current young people to marriage and focuses on their expectations about the partnership future. It deals with the preferences of the young generation for future forms of cohabitation and explains these forms at the same time. Among other things, he focuses marginally on the attitudes of this generation to parenthood and reproduction in relation to marriage and the family. The main goal of this work is to answer the question whether young people are interested in marriage today and for what reasons. Last but not least, the work examines how differentiation in these areas manifests itself in terms of gender, age, religion, original family and preferences about the number of children in connection with the future form of cohabitation. Data are obtained through quantitative research, the technique of questionnaire survey.

Keywords: marriage, partnership, children, life values

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala RNDr. Mgr. Lucie Vítkové, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost, cenné poznámky a rady při zpracování této práce. Také bych ráda vyjádřila své díky všem lidem, kteří mě v psaní práce podporovali. Zvláště děkuji své rodině a kolegyním Monice Ryšavé a Nikole Antonínové. Rovněž děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření.

Tereza Mašatová

OBSAH

1. ÚVOD.....	10
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	12
2.1. Dosavadní stav bádání.....	12
2.2. Vymezení klíčových pojmů.....	14
2.3. Význam proměn rodiny v moderní a postmoderní společnosti.....	18
2.3.1. Tradiční rodina.....	18
2.3.2. Proměny rodiny (manželství) související s příchodem modernity.....	18
2.3.3. Rodina v postmoderní společnosti.....	20
2.3.4. Demografický vývoj české společnosti v době komunismu.....	21
2.3.5. Česká rodina po roce 1989.....	22
2.4. Nové formy partnerského života.....	24
2.4.1. V čem se liší kohabitace, tzv. manželství na zkoušku a dlouhodobé nesezdané soužití?.....	24
2.4.2. Preference formy partnerského soužití u mladých lidí.....	24
2.4.3. „Living apart together“ (LAT).....	26
2.4.4. Fenomén „singles“.....	26
2.4.5. Registrované partnerství.....	27
2.4.6. Preference partnerského svazku ve vztahu k dětem.....	27
2.4.7. Nemanželská plodnost.....	28
3. EMPIRICKÁ ČÁST.....	29
3.1. Představení výzkumu.....	29
3.2. Výzkumné otázky a hypotézy.....	29
3.3. Cílová populace.....	31
3.4. Výzkumná metoda.....	33
3.5. Průběh sběru dat.....	34
3.6. Konstrukce dotazníku.....	35

4. VÝSLEDKY (ANALÝZA DAT)	36
5. ZÁVĚR	58
6. SEZNAM LITERATURY	60
7. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	64
PŘÍLOHY	65

1. ÚVOD

V bakalářské práci se zabývám postoji mladých lidí k manželství. Zameruji se na věkovou skupinu respondentů od 18 – 25 let a více a zjišťuji jejich preference k budoucím formám partnerského soužití. Zajímá mne, jaké jsou jejich plány ohledně partnerské budoucnosti. Zda chtějí/nechtějí vstoupit do manželství, žít s partnerem/partnerkou v dlouhodobém nesezdaném soužití nebo zda preferují život samostatně. Pozornost je v práci rovněž věnována tzv. manželství na zkoušku. Tato forma soužití nabyla v České republice po roce 1989 na popularitě obzvláště u mladých lidí a do současné doby je stále frekventovaně preferovanou formou budoucího soužití u mladé generace. Cílem práce je rovněž zjistit, jaké jsou postoje mladých lidí k rodičovství. V tématice reprodukce je věnován prostor tomu, v jaké míře ovlivňuje preference počtu dětí výběr budoucího partnerského svazku. Okrajově se práce věnuje i životním hodnotám respondentů.

Téma práce jsem si zvolila na základě vlastní zvědavosti z výsledků výzkumu. Zajímalo mne, jestli bude mezi respondenty převažovat výběr tradičních forem soužití nad alternativnějšími partnerskými svazky. Rovněž jsem chtěla zjistit odpověď na otázku, co mladé lidi ovlivňuje ve výběru budoucí formy soužití, jaké motivy se při výběru svazku podílejí a jaké faktory hrají významnou roli.

Rozhodla jsem se proto zrealizovat vlastní empirické šetření metodou kvantitativního výzkumu, za pomoci dotazníkové techniky. Do výzkumného vzorku jsem zahrнула respondenty z Univerzity Hradec Králové (dále uváděno UHK) a žáky středních škol v Praze a na Vysočině. Konkrétně jsem zkontaktovala následující střední školy: Karlínská obchodní akademie, Karlínské gymnázium, Gymnázium Ledec nad Sázavou, Střední odborná škola a Vyšší odborná škola Ledec nad Sázavou. Zde byli osloveni žáci třetích a čtvrtých (maturitních) ročníků. Na UHK měli volný přístup k dotazníku studenti všech fakult a zaměření.

Bakalářská práce je strukturována do dvou hlavních výzkumných částí. V teoretické části je čtenář seznámen s dosavadními sociologickými výzkumy v tématice manželství a rodičovství. V podkapitole klíčových slov jsou mu poté poskytnuty definice pojmů ke snadnějšímu pochopení charakteru práce. Následující

kapitoly podrobněji rozebírají změny uvnitř rodiny, ke kterým došlo v důsledku demografického chování populace až do současnosti. Druhá část bakalářské práce je vyhraněna empirickému poznání. Je zde představen samotný výzkum, výzkumné otázky a hypotézy, postup ve výběru cílové populace, volba výzkumné metody, průběh sběru dat, a následně je popsána konstrukce dotazníku. V kapitole „Výsledky (analýza dat)“ jsou zveřejněny odpovědi na stanovené hypotézy. V závěru práce je poté shrnuto veškeré poznání, které jsem nabyla v průběhu výzkumného šetření.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Dosavadní stav bádání

V této části bakalářské práce bych se ráda zaměřila na některá výzkumná šetření, která mne inspirovaly k tvorbě vlastního empirického šetření. Výzkumy se věnují tématům manželství, nesezdaného soužití, dětem, rodině a sňatku.

Nejprve bych zmínila „Český sociálněvědní datový archiv“ (dále uváděno ČSDA), který mi zpřístupnil nepřeberné množství výzkumů veřejného mínění a výzkumných dat z českých a mezinárodních šetření. Nejvíce jsem čerpala z programu ISSP, kde mne zaujal projekt „Zdraví a rodina – ISSP 2011 a 2012“ někdy také uváděno „ISSP 2011 – Zdraví a ISSP 2012 Rodina a měnící se gender role“. Tento zdroj dat jsem využila při tvorbě vlastního dotazníku, do kterého jsem použila některé výroky o rodině a manželství. Přístup k datovým službám mi byl umožněn prostřednictvím online katalogu Nesstar.

V souvislosti s ČSDA bych ráda věnovala pozornost výzkumu „Mladá generace 1997“, na jehož základě vyšla o tři roky později kniha *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Autoři knihy, Fialová, Hamplová, Kučera a Vymětalová, se zde zabývali názory mladých lidí na manželství a rodičovství. Zkoumali ideální věk pro vstup do manželství a změny v reprodukčním chování mladých lidí. Zaměřovali se na aspekty, které motivují mladou generaci k uzavření sňatku.

Z šetření vyplynulo, že mladí lidé kladou důraz na lásku a silné emoční pouto ve vztahu a hledají pocit bezpečí. Naopak praktickou stránku manželství vidí ve finanční jistotě a majetkovém zabezpečení dětí. Ve výzkumu se rovněž zjistilo, že manželství preferují jedinci s tradičními konzervativnějšími postoji. Významný podíl z těchto respondentů tvořili jedinci se silným náboženským vyznáním. Naopak nesezdané soužití (kohabitaci) volí jako variantu budoucí formy svazku spíše mladí lidé, kteří ji chápou jako přechodný stav před vstupem do manželství. Podle Hamplové (2000) upřednostňuje dlouhodobé nesezdané soužití pouze menšina respondentů. Žádnou formu partnerského svazku nelze u těchto jedinců považovat za významnějšího konkurenta manželství. [Hamplová 2000: 69–70]

Velmi nápomocným pro mne byl projekt „Naše společnost – Kontinuální výzkum veřejného mínění“, v němž jsou realizovány každoměsíční výzkumy různých témat v rámci České republiky. Tento projekt je uskutečňován výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, označovaného jako Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále uváděno jako CVVM). Na výběr je rozsáhlá nabídka výzkumů v oblasti ekonomických a společenských okruhů. Mne zaujaly šetření, které se blíže dotýkají tematiky manželství a rodičovství. Inspiraci jsem našla v těchto výzkumech: „Postoje českých občanů k manželství a rodině“ [Čadová 2016], „Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství“. [Čadová 2020] Zde byly zkoumány názory na preferenci počtu dětí v rodině a ideální věk mužů a žen při narození prvního dítěte. Dále jsem vycházela z výzkumů: „Svatby v české společnosti“ [Procházková 2006], „Rodinné hodnoty a postoje k manželství“ [Šamanová, Stěhulová: 2011]. Cílem těchto šetření bylo zjistit, do jaké míry jsou pro respondenta důležité životní hodnoty, jako je např. kvalitní zaměstnání, vzdělání, dostatek volného času. Výzkumy se rovněž zabíraly otázkou preferovaných hodnot u mladých lidí.

2. 2. Vymezení klíčových pojmů

Cílem této kapitoly je bližší konceptualizace pojmů, se kterými je ve výzkumu pracováno. Snahou je předejít možným nedorozuměním pramenících z odlišného pochopení těchto slov a nastínit, jak použitým termínům rozumím já spolu s autory, již pojmy sami definovali. Inspirovala jsem se zejména ve dvou sociologických slovnících [Linhart et al. 1996; Jandourek 2012] a odborných dílech ze sociologie rodiny [Buriánek 2001; Giddens 1999; Hamplová 2000; Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998; Kuchařová et al. 2019; Mucha 2004; Reichel 2008]. Dále jsem použila formulace pojmů i z těchto zdrojů [Fišerová 2018; Zlámal, Bellová, Haluza 2011].

Předmětem bádání mého výzkumu je manželství, avšak před samotnou definicí tohoto pojmu je vysvětlen koncept rodiny a typů rodiny, jakožto základny pro pozdější porozumění zbytku práce. Podle Giddense představuje **rodina** skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí. [Giddens 1999: 156] Je obecně chápána jako nejpůvodnější, nejpřirozenější a nejdůležitější lidská skupina a instituce. Působí jako ekonomická jednotka a základní stavební prvek sociálních struktur, má roli významného socializátora. [Reichel 2008: 177] Její hlavní funkcí je vedle výchovné socializační funkce i reprodukce. Rodina je doménou tzv. reprodukčního chování. [Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998: 43] Klíčová role této instituce je spojena s její funkcí předávání návyků nezbytných pro život ve společnosti a mezi ostatními jedinci populace. [Mucha 2004: 180]

Ve všech společnostech se setkáváme s typem rodiny sociology a antropology označovaného jako **rodina nukleárního typu**. Rodina tohoto typu je tvořena dospělými a jejich vlastními či nevlastními (adoptovanými) dětmi žijící v jedné společné domácnosti. [Giddens 1999: 156]. Dle Jandourka se jedná o nejstarší typ rodiny, jaký kdy existoval. [Jandourek 2012: 195] Nukleární rodina může existovat ve dvou podobách, v rodině úplné a neúplné. **Úplnou rodinu** tvoří dítě/děti s oběma rodiči a neúplnou, kde se na výchově podílí pouze jeden rodič. [Reichel 2008: 179] V případě, že v jedné rodině žijí kromě dvou rodičů a jejich dětí i další blízcí příbuzní, hovoří Mucha o **rodině rozšířené**, jejíž součástí mohou být prarodiče, synovci, strýcové a tak dále. **Příbuzenství**

je poté vztahem mezi jedinci vzniklého sňatkem nebo pokrevními vazbami v linii otce a matky. [Mucha 2004: 180]

Domácnost je ve *Slovníku sociologických pojmů* vysvětlována jako společenství osob, které se podílí ve vymezeném prostoru na produktivní a reprodukční činnosti. Většinou se jedná o členy rodiny, není to ale podmínkou. I když někdo žije v domácnosti sám, stále patří do nějaké domácnosti (výjimkou jsou lidé bez domova). Dalším označením domácnosti může být početní jednotka při sčítání lidu, která se ve sčítacím formuláři nazývá domácností bytovou. [Jandourek 2012: 61]

Jak jsem již avizovala výše, klíčovým pojmem této práce je **manželství**, v současné době právně vymezeno zákoníkem z roku 2012. [Zákon č. 89/2012 Sb.] Jde o společensky uznávaný, legalizovaný sexuální vztah mezi dvěma nebo více partnery opačného pohlaví, který zpravidla založí rodinu. [Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998: 39; Linhart et al. 1996: 590] Giddens rovněž popisuje manželství jako sociálně akceptovaný posvěcený sexuální svazkem mezi dvěma dospělými jedinci. [Giddens 1999: 156]

Spolu s institucí rodiny může i manželství nabýt různých podob. Pro současnou euroatlanskou civilizaci je typická a legislativně legální tzv. **monogamie**, neboli soužití/manželství jedné ženy a jednoho muže. Zákony naší země nepřipouštějí vícečetná soužití, ale v ostatních zemích je například taková **polygamie**, jakožto soužití více osob s jedincem opačného pohlaví, zcela legální. [Reichel 2008: 190]

K tématice různých forem manželství významně přispěl americký antropolog, G. P. Murdock (1897 – 1985), jenž navrhnul rozčlenění tří základních kulturních vzorů manželství a to na polygamii, polyandrii a již zmíněnou polygynii. Polygamii dále rozdělil na **polygynii**, někdy označovanou jako mnohoženství. *Velký sociologický slovník* tuto formu soužití definuje jako manželství, v němž je manželovi povolena více než jedna manželka. Druhým méně rozšířeným typem polygamie je **polyandrie** neboli mnoho mužství, jež umožňuje ženě provdat za několik mužů. [Linhart et al. 1996: 798]

Manželství vzniká **sňatkem**, jednorázovým formálním aktem, kterým dává společnost souhlas se vznikem manželství a s tím souvisejícím založením nové rodiny.

Uzavřením manželství podle Fišerové většinou vzniká i zcela nová domácnost, ekonomická jednotka vyžadují společné hospodaření. Někdy může přerůstat ve výdělečnou jednotku s důležitou dělbou pracovních rolí u obou partnerů. [Fišerová 2018] V České republice je možné uzavřít **občanský a církevní sňatek**. U občanského sňatku je prohlášení o uzavření manželství učiněno před starostou obce, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce v přítomnosti úředníka matričního úřadu. V případě církevního sňatku musí být uděláno před příslušným orgánem církve, osobou, která je církví pověřena. [Zlámal, Bellová, Haluza 2011: 51]

Hromadný demografický jev vyplývající z formálního svazku, jejíž podstatou je zakládání sňatků na základě zákonem stanovených podmínek, nazýváme **sňatečnost**. Manželství zaniká úmrtím jednoho z partnerů, nebo **rozvodem**, který právně ruší manželský svazek. Pokud pohlížíme na rozvody společenským jevem, označujeme je jako rozvodovost. [Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998: 35, 57]

V současné době preferují mladí lidé do značné míry i jiné formy soužití. Manželství často odsouvají do pozdějšího věku nebo do něj záměrně nevstupují vůbec. Alternativní formami svazku je nejčastěji preferováno u mladých jedinců nesezdané soužití či tzv. manželství na zkoušku. [Hamplová 2000: 67] **Nesezdané soužití** nebo faktické manželství je konsensuální svazek mezi dvěma jedinci opačného pohlaví. [Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998: 41] Dnes známé nesezdané soužití bylo podle *Slovníku sociologických pojmů* dříve nahrazováno pojmem konkubinát. [Jandourek 2012: 132] Na popularitě roste také tzv. **manželství na zkoušku**, kdy spolu mladí lidé žijí s partnerem ve společné domácnosti a později uzavírají manželství. Hlavním faktorem ovlivňujícím začátek kohabitace je dostupnost bydlení a přijatelné finanční náklady společné domácnosti. [Kuchařová et al. 2019: 54] Pro upřesnění pojmu **kohabitace**, jde o experimentální stadium před vstupem do manželství, ve kterém spolu partneři žijí v sexuálním vztahu. [Giddens 1999: 179]

Následně bych zmínila pojmy, které nejsou limitovány tematikou manželství. Přesto se často vyskytují v odborných sociologických textech a jsou nedílnou součástí této práce.

Jak již z názvu samotné bakalářské práce vyplývá, klíčovým pojmem jsou postoje, v mém případě postoje mladých lidí k manželství. *Velký sociologický slovník* vysvětluje **postoj** jako relativně ustálený sklon jedince chovat se v určité situaci určitým způsobem. Jedinec může reagovat na podněty pozitivně nebo negativně, jeho postoj se ale v průběhu může změnit. Cílem výzkumu je si změn v postojích všimnout a hledat faktory, které postoje mladých jedinců ovlivňují. [Linhart et al. 1996: 812]

Vedle rozdílnosti postojů je v práci důraz kladen na názory mladých lidí k různým formám soužití. **Názor** je vyjádřením stanoviska k určitému jevu. Stejně tak v případě pojmu mínění, se názor opírá o racionální a emocionální složky jedince, které jsou ovlivněny objektivně i subjektivně z jeho. Na jedince v průběhu zpracování dat působí další vlivy, které formují jeho výsledné smýšlení. [Linhart et al. 1996: 672]

Mezi stěžejní pojmy výzkumného šetření patří i **preference**. Obecně lze konstatovat, že se jedná o rozhodnutí, ve kterém jedinec upřednostňuje některé věci, jevy, v tomto případě formy soužití, před jinými. Koná tak podle určitých parametrů a pravidel. [Linhart et al. 1996: 840]

Do tematiky rodiny neodmyslitelně patří i tyto pojmy: gender a feminismus. **Gender** je jakýmsi souborem charakteristik, jež rozlišuje mužské a ženské vlastnosti, chování. Jedincovo jednání je formováno společností vymezenými vzorci. [Jandourek 2012: 93] Problematika genderových rolí je spolu s dělbou rolí součástí často zmiňovaných pojmů výzkumu. V této části dotazníku jsou porovnávány rozdílné postoje mužů a žen k danému výroku nebo se analyzují odlišné preference k vybraným jevům.

Velký sociologický slovník definuje **feminismus** (neboli feministické hnutí za rovnoprávnost žen) jako ženské hnutí, vycházející z přesvědčení o nevhodné situaci žen ve společnosti. Ženy mají oproti mužům horší postavení a chtějí s pomocí revolty tuto situaci změnit. Cílem feminismu je, aby žena byla vnímána jako samostatná „individualita se svými vlastními právy“. [Linhart et al. 1996: 308] Buriánek dodává, že toto ženské hnutí nastolilo ve společnosti několik otázek. Posvítilo na problém reálného zrovnoprávnění ženy a s ním souvisejícího odstranění diskriminace. Dále na problém zneužívání společenského postavení k sexuálnímu obtěžování, kde je cílem ochránit

práva ženy v práci i v zaměstnání. Naposledy zmiňuje problematiku nevyváženého podílu žen v různých oblastech lidské činnosti. [Buriánek 2001: 104]

2.3. Význam proměn rodiny v moderní a postmoderní společnosti

2.3.1. Tradiční rodina

V předmoderní době se v evropských podmínkách nejčastěji vyskytovala převážně rodina nukleární, rozšířené rodiny sehrávaly naopak podle Giddense významnější roli ve východní Evropě a Asii. Vedle současného emocionálního významu dětí v manželství, byly dříve spíše narozeny z racionálního, praktického důvodu. Již od útlého dětství pracovaly, pomáhaly rodičům na poli nebo odcházely z domova, aby se vyučily řemeslu v jiné domácnosti. S rodiči se vídali poté jen zřídka, jejich citová vazba nebyla silná jako v dnešním hodnotovém systému. Smrt dětí nebo jednoho z rodičů však mohla způsobit celý rozpad rodiny. Zánik manželství rovněž způsobovala častá úmrtnost ve všech věkových kategoriích. Ženy umírali při porodech a více než čtvrtina dětí se nedožila ani jednoho roku života. Manželství byla uzavírána dohodou rodičů obou partnerů za účelem ekonomického zabezpečení rodiny, jednalo se o společnost silně materialisticky zaměřenou. [Giddens 1999: 157]

2.3.2. Proměny rodiny (manželství) související s příchodem modernity

Moderní doba přinesla mnoho změn v oblasti soukromého života. V období padesátých až osmdesátých let došlo k transformaci přístupu k pohlavnímu styku, kdy se stal legitimní sex předmanželský. Dříve fungovala rodina párová monogamní za účelem reprodukce, hlavním smyslem manželství byla výchova dětí. S příchodem nových technologií (např. hormonální antikoncepce) vznikl rozdíl mezi sexem a početím, manželstvím a rodinou. Od počátku sedmdesátých let došlo ve společnostech našeho kulturního okruhu k celkovému snížení porodnosti a naopak

velkému nárůstu dětí rodičích se mimo manželství, což snížilo hodnot manželské reprodukční funkce. [Možný 2006: 21–22]

Pozměnil se i způsob výběru budoucího partnera, kterého doposud určovali v tradiční rodině rodiče. Nyní se mohl sám partner individuálně a svobodně rozhodnout, bez účelného záměru nabytí nového majetku. Manželství přestalo mít hodnotu náboženskou, sňatek postupně ztrácel symbol doživotního svazku „*Co bůh spojil, člověk nerozlučuj*“ a začal se vnímat jako občanská smlouva. Garance sňatku upadala a tím zapříčinila celkové snížení počtu sňatků (ať už prvních nebo dalších), zvýšení počtu nesezdaných svazků (neboli spolužití) a způsobila nárůst počtu rozvodů. Na významu začaly nabývat i typy domácností neúplných rodin s jedním rodičem, či rodin s adoptovanými dětmi. [Možný 2006: 22]

V oblasti pracovní sféry došlo k rozvoji speciálních institucí. Vzdělávací funkce rodiny nahradily nově vzniklé školy. Bydliště a pracoviště se vzdalovala a muž musel od té chvíle dojíždět za prací. Masmédia narušovala hodnoty rodiny a její životní styl. Rodina přišla o mnoho aspektů, zůstala ji však citová bezpečnost, kterou je oproti jiným institucím nenahraditelná. Změnila se i se i povaha práce, fyzická zdatnost, kterou dříve ženy postrádaly, se stala nepotřebnou. Tato transformace zapříčila koncem padesátých let odchod žen z domácností do zaměstnání, což dalo vzniku měnícím se gender rolím uvnitř rodiny. [Možný 2006: 22–23]

Přestože změny v rodině vyvolaly určitý strach ze ztráty kontroly, současně tím odkázaly na osobní autonomii člověka. Jeho sníženou závislost na institucích a jiných osobách. F. de Singly tvrdí, že muži a ženy chtějí zůstat sami sebou i ve společném manželství, nechtějí být zmítáni předem určenými rolemi. Proto z hlediska vlastní autonomie preferují variantu nesezdaného soužití, která více odpovídá jejich požadavkům. V nesezdaném svazku si mohou v průběhu upravovat pravidla a hranice jeden druhému nastavovat snadněji, zatímco v manželství musí více respektovat morální a společenský princip. Zároveň je pro ně méně jednodušší rozvázat manželství než pouze neformální nesezdané soužití. [De Singly 1999: 88–89]

2.3.3. Rodina v postmoderní společnosti

Na prahu postmoderní doby se téměř veškerá pozornost přiklání k individuální volbě a preferencím. Ve větší míře je prosazována emancipace žen a celkové zaměření jedince na sebe samého. Ženy častokrát upřednostňují svá zaměstnání před výchovou dětí. Odkládají narození prvního dítěte do pozdějšího věku nebo děti vůbec nechtějí, neplánují (platí i u mužů). Lidé se stávají natolik samostatnými, že se přestávají potřebovat navzájem a to se projevuje nejen v poklesu počtu uzavřených manželství, ale i v poklesu porodnosti. [Zeman 2002: 25]

Podle Možného se mění vazba mezi generacemi dětí a jejich rodičů, prarodičů. Oproti rodině tradiční je tato vazba ovlivněna individuálními volbami jednotlivých členů, které dále formují jejich vzájemný vztah. [Možný 2006: 21–22] Rodiče dětí jsou nuceni si pro své děti najmout chůvu, jelikož jim nemá v mnoha případech, kdo děti hlídat. Prarodiče (babička, dědeček dítěte) totiž stále chodí do práce a vydělávají peníze.

Instituce manželství v období pozdní modernity

Od 60. let 20. století se snižuje stabilita manželství a rozvíjí se mimomanželská soužití, nenapomáhá tomu ani fakt, že byl umožněn rozvod vzájemnou dohodou partnerů. Do manželství vstupují lidé, protože chtějí děti nebo emocionální oporu, pocit bezpečí. De Singly vysvětluje přechod od rodiny moderní v společnosti k rodině v postmoderní společnosti i na transformaci hodnot, která u jedince probíhá. Preference citového uspokojení je klíčovým faktorem při rozhodnutí soužití, ve kterém bude chtít jedinec setrvávat. Domnívá se, že pro většinu dospělých lidí je ideální variantou soužití, partnerství. Soužití v páru totiž dává člověku pocit uznání, jedinec někam patří. Míra individualismu sice rodinu destabilizovala, ale nezničila její základ úplně. [De Singly 1999: 111–112]

Důležité je však doplnit, že klesá hodnota dlouholetého manželství. Klíčovou změnou je odlišné uvažování o významu manželství, pro partnery již není pravidlem spolu zestárnout. Manželství je pro ně místem, kde si partneři vzájemně uspokojují své potřeby a očekávání. Jestliže ale neuskuteční svou představu individuální autonomie uvnitř vztahu, dojde k jeho zániku. Přičemž nespokojenost vedoucí k rozvodu může mít dvě příčiny. Buď jeden z partnerů zakazuje přijmout navržený kompromis, anebo není

jeden z partnerů schopen na takový kompromis přistoupit (osobní důvody). [De Singly 1999: 112]

Souhrnně lze říci, že v rodině postmoderní platí silná korelace mezi vývojem instituce manželství a zaměřením na interpersonální vztahy. Důraz je kladen na manželskou lásku a přísnou dělbu práce mezi mužem a ženou a správnou výchovu dítěte. [De Singly 1999: 89] Základem rodiny je sociální a kulturní kapitál. [Možný 2006: 23]

2.3.4. Demografický vývoj české společnosti v době komunismu

Po druhé světové válce se začala Česká republika, spolu s ostatními státy socialistického bloku, zřetelně lišit od demografických zemí, které neprošly komunistickou etapou. Postupně se zde začala podle Kučery vytvářet zvláštní struktura obyvatelstva s vysokou a častou sňatečností a rostoucí rozvodovostí. Významný podíl na transformaci společnosti měl i velký podíl úmrtnosti mužské populace. [Kučera 1994: 71]

Změny v přístupu k manželství a rodičovství

Populační vývoj byl v socialismu určován celkově nárůstem porodnosti a vysokými úmrtnostními poměry převážně u mužské populace. Omezené dostupnosti moderních metod antikoncepce způsobilo vysokou potratovost, což ovlivnilo budoucí reprodukční plány mladých lidí. [Šťastná, Kuchařová 2009: 5]

Lidé uzavírali manželství v nižším věku a v krátkém časovém horizontu se jim po svatbě narodily děti. Hlavním důvodem těchto urychlených sňatků bylo neplánované otěhotnění ženy, kdy se pár následně rozhodl manželství uzavřít, anebo chtěli partneri vstoupit do manželství za účelem pozdější reprodukce. Působila zde silná provázanost mezi uzavřením sňatku a porodem prvního dítěte. Proto se i podíl těhotných nevěst v průběhu socialismu zvyšoval. [Kučera 1994 citován in Chaloupková, Šalamounová 2004: 13] Mladí lidé měli v případě prvních manželství výraznou podporu od státu, snadněji si našli bydlení a dostali možnosti výhodnější novomanželské půjčky. [Chaloupková, Šalamounová 2004: 13]

2.3.5. Česká rodina po roce 1989

České rodiny prošly po roce 1989 proměnami, které spoluvytváří podoby současných českých domácností i formy rodin následujících generací. Zlom nastal v 90. letech, kdy Českou republiku s dalšími vyspělými západními zeměmi, zasáhla změna demografického chování populace. Tradiční model rodinného svazku, asociovaný se sňatkem, společnou domácností a narozením prvního dítěte ztrácel na důležitosti. [Hamplová 2003: 9] Populárními se staly rozmanitější formy soužití, jako je dlouhodobé nesezdané soužití, tzv. manželství na zkoušku, žití samostatně. [Šťastná, Kuchařová 2009: 5] Generace mladých lidí posouvala nebo obecně odmítala vstup do manželství, tím rostl podíl mimomanželských dětí. S poklesem počtu uzavřených manželství se zároveň zvedla úroveň rozvodovosti u této generace. [Chaloupková, Šalamounová 2004: 13] Obecně lze říci, že mladí lidé odkládali své životní mezníky. Později opouštěli rodičovské domy, ukončovali vzdělání, vstupovali do prvního svazku a dosahovali stabilního zaměstnání. [Sobotka 2008: 427]

V reprodukčním chování došlo od počátku 90. let k výraznému posunu. Začaly se používat antikoncepčních metody, zejména pilulky. Do té doby byl první pohlavní styk běžně „nechráněný“ a první těhotenství ženy často neplánované. [Sobotka et al. 2008: 431] Zejména pokles plodnosti a úmrtnosti ve vyšším věku nakonec přispěli k demografickému stárnutí populace, kdy rostlo procento lidí nad 65 let. [Rychtaříková 2018: 199]

Všechny tyto proměny v rodinném i reprodukčním chování podle Šťastné a Kuchařové přispívaly k zlepšování úmrtnostních poměrů a vyšší naději dožití. Umožňovaly v české společnosti širší škálu možností výběru životního uspořádání a životních drah jednotlivců. [Šťastná, Kuchařová 2009: 5]

Proměny hodnot ve vztahu k rodině a pracovní sféře

Kučera spojuje rapidní snižování porodnosti a sňatečnosti, ke kterému došlo po roce 1989, s rozvojem seberealizace a vytvořením trhu práce. Tehdy se v návaznosti k tomuto jevu začínal objevovat fenomén nezaměstnanosti, muži a ženy byli nuceni soutěžit o pracovní místa. Z rodiny a dětí se stal zatěžující faktor zejména pro ženy, při výběru pracovní pozice byly diskriminovány před muži. Z tohoto důvodu se podle Kučery manželství a rodičovství odsouvalo do pozdějšího věku a do doby, kdy měli partneři vyřešeny problémy s bydlením a zaměstnáním. Pokles sňatečnosti byl z velké části způsoben rostoucí ekonomickou soběstačností žen, pro které manželství ztrácelo na své výhody. [Kučera 2000: 51] I když se celkový počet sňatků snížil, pro mladé lidi zůstala rodina a manželství na jejich žebříčku preferencí stále poměrně vysoko. [Kučera 2000: 47]

V současnosti to mají ženy v plánování rodinných/osobních a pracovních povinností o něco snadnější. Nabízejí se jim alternativní formy práce, např. tzv. „home office“¹, některé varianty jsou však v míře jejich využití genderově zatížené. Mohou také po domluvě se zaměstnavatelem pracovat na zkrácený pracovní úvazek, což jim umožňuje lépe skloubit rodinný a pracovní život. Částečný úvazek využívají především v předškolním věku dítěte. [Křížková, Dudová, Hašková 2005: 39–40]

¹ Angl. „home office“ je pojmenováním zaměstnaneckého benefitu, kdy může zaměstnanec pracovat vyhraněnou část pracovní doby z domova. [Kohoutek]

2.4. Nové formy partnerského života

2.4.1. V čem se liší kohabitace, tzv. manželství na zkoušku a dlouhodobé nesezdané soužití?

Podle Hamplové může mezi lidmi docházet k odlišnému pochopení pojmu nesezdaného soužití neboli kohabitace. Soužití může být vnímáno jako tzv. manželství na zkoušku, kdy spolu partneři žijí ve společné domácnosti, je proto nutné toto soužití specifikovat podle délky jeho trvání. Nesezdané soužití (kohabitace) jakožto svazek neformálního, poměrně krátkého charakteru, anebo dlouhodobé nesezdané soužití, ve kterém jde o celoživotní strategii. [Hamplová 2000: 68]

Mucha a Giddens hovoří také o kohabitaci, jakožto experimentálním stadiem před vstupem do manželství. Nejde o plánované rozhodnutí partnerů, ale o něco, co postupně vyplyne ze vztahu samotného. Jde o populární formu svazku u studentů, partneři u sebe nejprve přespávají, postupem času se sestěhují do společné domácnosti a nakonec se většina z nich rozhodne ke sňatku (ne nutně se současným partnerem). Na rozdíl od manželství si majorita těchto párů nechává oddělené finance. [Mucha 2004: 199, Giddens 1999: 179]

2.4.2. Preference formy partnerského soužití u mladých lidí

Hamplová se dále zabývala důvody, které vedou dnešní mladou generaci k výběru zvolené varianty života. Respondenti, kteří zvolili v empirickém šetření „Mladá generace 1997“² preferovanou formu budoucího soužití sňatek bez zkoušky (tradiční manželství), tento výběr odůvodnili morálkou, zodpovědností a náboženskou vírou. Variantu krátkodobého nesezdaného soužití, tzv. manželství na zkoušku, volili obecně všichni účastníci výzkumu kvůli možnosti snadného rozchodu a větší volnosti, svobodě ve vztahu. Soužití tohoto charakteru je zároveň ideálním prostorem na poznání partnera

² Výzkumné šetření bylo zaměřeno na svobodné mladé lidi ve věku 18 – 30 let.

a na přípravu společné budoucnosti. U dlouhodobého nesezdaného soužití vyzdvihovali pozitivní stránku nezávislosti a větší volnosti ve vztahu. [Hamplová 2000: 69]

V již zmíněném výzkumu se prokázalo, že volba preferovaného partnerského soužití nezávisí na ekonomické aktivitě respondenta a jeho vzdělání. Nepotvrdila se hypotéza, že studenti vysokých škol budou k méně tradičním variantám soužití otevřenější a naopak budou klasické manželství upozadřovat. Potvrdila se však teze, že bude výběr budoucího soužití záviset na hloubce náboženského přesvědčení respondenta, na jeho povaze a na tom, v jaké rodině vyrůstal. [Hamplová 2000: 69]

Tradičnímu manželství dávali podle výsledků šetření přednost lidé, kteří nemají rádi změny a mají konzervativnější postoje. Významnou část tvořili věřící respondenti, na které jsou kladeny jisté morální požadavky a normy. Odpovědi se u věřících diferencovaly podle toho, zda se jednalo o praktikujícího, aktivního křesťana či nikoliv (křesťan nenavštěvující kostely, bohoslužby). Jako důležitý faktor výběru varianty soužití se ukázal i vliv rodiny, ve které respondent vyrůstal. Jedinci, kteří vyrůstali v rodině a jejich rodiče žili v harmonickém manželství, vyjadřovali větší souhlas v takovém soužití rovněž v budoucnu setrvávat. [Hamplová 2000: 69]

Důvod, proč některé ženy s nižším vzděláním setrávají v nesezdaném soužití, je ten, že jejich partner není dostatečně ekonomicky atraktivní no to, aby s ním uzavřely manželství. Setrávají v partnerském soužití, protože je snazší tuto variantu svazku rozpustit v případě nalezení vhodnějšího, finančně nezávislého partnera. [Hamplová 2002]

Přestože mladá generace v současnosti zastává méně tradiční postoje než příslušníci starších věkových skupin, z výzkumů zaměřených pouze na mladé lidi vyplývá, že i oni nesezdané soužití chápou jako přechodný stav před vstupem do manželství. Dlouhodobé nesezdané soužití pak upřednostňuje pouze menšina z nich. Hamplová konstatuje, že doživotní nesezdané soužití nelze u mladých lidí považovat za významnějšího konkurenta manželství. [Hamplová 2000: 70]

Motivy a důvody k uzavření manželství

Podle Hamplové vstupují lidé do manželství ze dvou hledisek: praktického a emocionálního. V prvním případě hodnotí manželství jako instituci poskytující finanční jistotu pro partnery a jejich děti. Přičemž ženy toto hledisko považují za důležitější než

muži.³ Diference se prokazuje i mezi vzděláním žen. Vysokoškolačky kladly nižší důraz na finanční výhodu manželství než ženy s nižší úrovní vzdělání. V emocionálním hledisku naopak posuzují manželství jako instituci naplňující citové potřeby člověka. Zprostředkovává partnerům pocit bezpečí a sounáležitosti. [Hamplová 2000: 71–73]

Obecně vyšlo z výzkumu najevo, že mladí lidé dávají větší prostor emocionálnímu hledisku nad praktickým. V případě důvodu k uzavření manželství se prokázala racionální volba jako důležitá, však emocionální ještě důležitější. Právě romantická láska a bezpečné zázemí byla u obou pohlaví hlavním faktorem ke sňatku. [Hamplová 2000: 75]

2.4.3. „Living apart together“ (LAT)

Jedná se specifickou formu partnerského svazku, ve kterém spolu jedinci nežijí v jedné domácnosti, proto se tato volnější varianta vztahu označuje jako tzv. LAT neboli „Living apart together“, česky oddělené společné bydlení. Lidé spolu sice intimně žijí, ale každý bydlí ve své vlastní domácnosti. [Hamplová 2001: 46]

2.4.4. Fenomén „singles“

V souvislosti s odkládáním životních startů, zejména založení rodiny, se spolu s nesezdaným soužitím hovoří o tzv. fenoménu „singles“. Jde o samostatné žití jednotlivce, který se rozhodl setrvávat bez partnera z toho důvodu, aby se mohl sám profilovat v jiném než rodinném životě. Do této kategorie spadají lidé ve věku od 20 let do 40 let, přičemž s přibývajícím věkem podíl lidí klesá. V porovnání s celkovou populací v daném věku jsou osoby žijící jako „singles“ většinou středoškoláky s maturitou nebo vysokoškolskými studenty. Jedná se o ekonomicky aktivní část populace převážně z velkých měst. [Kuchařová et al. 2019: 32]

³ Viz podkapitola „Preference partnerského svazku ve vztahu k dětem“.

2.4.5. Registrované partnerství

Trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví je v České republice od roku 2006 legální formou partnerství. [Zákon č. 115/2006 Sb.] V návaznosti na tyto legislativní změny bylo při Sčítání lidu, domů a bytů (neboli SLDB) v roce 2011 zjištěno, že 93 % registrovaných párů žilo v domácnosti bez dítěte, častěji se také vyskytovalo soužití dvou mužů než dvou žen (s dětmi žily spíše ženy). [Kuchařová et al. 2019: 31]

2.4.6. Preference partnerského svazku ve vztahu k dětem

Pokud se hovoří o formách partnerského uspořádání, je zapotřebí se soustředit na otázku, zda samotní respondenti chtějí mít v budoucnu děti. Podle Sobotky právě totiž preference budoucího soužití souvisí s reprodukčními plány a existuje mezi nimi návaznost. Lidé preferující variantu dlouhodobého nesezdaného soužití nebudou v budoucnu plánovat děti ve stejné míře jako lidé, kteří upřednostňují uzavření manželství. Dodává také, že se míra očekávané bezdětnosti liší u mužů a žen, přičemž vyšší je u mužů a nižší je u žen. Spíše u žen dojde v průběhu nesezdaného soužití ke změně postojů, že dítě chtějí. Naopak muži budou zastávat stejné preference jako na začátku vztahu. [Sobotka 2006]

Hašková a Rabušic dodávají, že i když dochází v současné době k nahrazování manželství nesezdaným soužitím, pro mladé lidi stále platí, že pokud dítě chtějí, pak v manželství. V případě narození dítěte do nesezdaného soužití (nejčastěji neplánovaně), se buď pár rozhodne v takové formě partnerského svazku setrvávat, nebo uzavře manželství po porodu dítěte. [Hašková, Rabušic 2008: 29]

Podle Dudové a Vohlídalové přistupuje mladá generace k rodičovství zodpovědně. Narození dítěte je ve většině případů pečlivě plánováno dopředu. Za faktory ovlivňující načasování dětí u mladých lidí považují autorky společné bydlení partnerů a kvalitní pozici v práci. I přesto, že se v současnosti objevuje mezi mladými ženami poměrně vysoké procento těch, které děti do budoucna neplánují, manželství a rodičovství stále zastávají vysoké pozice na žebříčku životních preferencí současné generace mladých lidí. [Dudová, Vohlídalová 2007: 30]

Na preferenci počtu dětí má do značné míry vliv, v jaké rodině jedinec vyrůstal. Taci, co prožili dětství v jiné rodinné formě než v rodině úplné, budou chtít méně dětí oproti lidem, co vyrůstali s oběma rodiči a sourozencem/sourozenci. Volba celoživotní bezdětnosti je pro většinu české populace nepřijatelná. Pokud se lidé rozhodnou narození dítěte odložit či zůstat bezdětní, mohou za to zdravotní důvody nebo důvody ekonomické. V rozhodování o založení vlastní rodiny hrají právě u mladých lidí velkou roli ekonomické faktory. [Hašková, Rabušic 2008]

Podobně jako u první koncepce je varianta partnerského soužití významným faktorem ovlivňujícím rozhodovací proces partnerů v otázce druhého dítěte. Nejvyšší intenzitu narození druhého dítěte mají ženy žijící v manželství, poté ženy nežijící s partnerem a ženy žijící s partnerem v nesezdaném soužití. [Šťastná 2009: 42]

2.4.7. Nemanželská plodnost

V souvislosti preference partnerského soužití a počtu dětí je zapotřebí zmínit demografický ukazatel nemanželské plodnosti. Není totiž vždy pravidlem, že se plány ohledně budoucnosti potvrdí a že se děti narodí pouze do předem zvoleného svazku.

Podle autorek Chaloupkové a Soukupové se dají rozlišit dvě formy rodičovství mimo manželství a to sice na děti narozené do nesezdaného soužití rodičů a na děti, které se narodily osamělým neprovdaným matkám nežijících s otcem dítěte. V prvním případě nesezdaného svazku vyrůstá dítě od narození s oběma rodiči, kteří mohou časem uzavřít sňatek. V prostředí, které pro výchovu dítěte funkčně připomíná manželství. Přičemž v druhém případě, kdy dítě vyrůstá pouze s matkou, je situace rozdílná a postoji ostatních jinak vnímána. Podle autorek může mínění veřejnosti na matky samoživitelky záviset na tom, za jakých podmínek a z jakých důvodů měly ženy dítě jako neprovdané. Může se lišit postoj například k ženám, které vychovaly dítě osamoceně bez otce (neplánované těhotenství, nefunkční vztah otce s dítětem) a k ženám záměrně plánujících dítě vychovávat samy. Češi jsou k netradičním formám rodinného soužití poměrně tolerantní, záleží však na typu partnerství. V evropském měřítku je Česká republika spolu se západoevropskými státy liberálnější než státy východní Evropy s převažujícími zastánci tradičních rodinných hodnot. [Chaloupková, Soukupová 2007: 29–30]

3. EMPIRICKÁ ČÁST

3. 1. Představení výzkumu

Empirická část bakalářská práce je založena na vlastním kvantitativním výzkumném šetření, které proběhlo v první polovině roku 2022. Předmětem výzkumu jsou nejen postoje mladých lidí k manželství, ale i k jiným formám partnerského soužití, jako je například dlouhodobé nesezdané soužití. Cílem je zjistit budoucí plány a preference této cílové populace v tématické manželství a rodičovství. Zamyslet se nad rozdílem individuálních postojů jedinců a jejich obecných postojů aplikovaných na populaci mladých lidí. Spolu s tím nahlédnout do životních cílů/hodnot mladých lidí a snažit se najít, na jakém místě je pro cílovou populaci na žebříčku hodnot manželství.

3. 2. Výzkumné otázky a hypotézy

Cílem výzkumného šetření je především odpovědět na níže stanovené výzkumné otázky a potvrdit či vyvrátit navržené hypotézy.

Zmíněné výzkumné otázky:

- 1) Jaké postoje mají mladí k manželství?
 - Jaký mají mladí lidé názor na manželství a dlouhodobé nesezdané soužití?
 - Do jaké míry preferují tzv. manželství na zkoušku před uzavřením manželství bez předešlého společného soužití? Chtějí nebo nechtějí dnešní mladí lidé uzavřít manželství?

2) Z jakých důvodů respondenti chtějí vstoupit do manželství a naopak z jakých důvodů do něj vstoupit nechtějí.

- Co ovlivňuje mladé respondenty při výběru budoucího partnerského soužití?
- Jaká negativa a pozitiva si respondenti individuálně/obecně asociují se vstupem do manželství?
- Jaké charakteristiky si mladí lidé spojují s manželstvím a trvalým nesezdaným soužitím?

3) Jaké hodnoty lidé podporující instituci manželství zastávají a naopak jakými hodnotami se řídí lidé, jenž do manželství vstoupit nechtějí?

- Do jaké míry je pro mladé lidi důležitá instituce manželství a obecně proces uzavření sňatku?

Do jaké míry se projevují v postojích mladých lidí diferenciaci dle: pohlaví, věku a náboženského vyznání? Nakolik jsou také jejich postoje k budoucím formám soužití ovlivněny formou rodiny, v níž respondenti vyrůstali? Do jaké míry ovlivňují respondenty preference o počtu dětí v souvislosti s budoucí formou soužití?

Nadcházející výzkumná otázka zaměřena na diferenciaci postojů mladých jedinců s rozlišením podle proměnných (pohlaví, věk, atd.), je jakýmsi úvodem do podkapitoly hypotéz. Podle těchto hypotéz je formována empirická část prezentace výsledků, kde je ke každé hypotéze poskytnuta grafická ukázka (tabulka, graf) spolu s komentářem a detailnější analýzou. Některé hypotézy jsou inspirovány myšlenkami předešlých autorek a autorů, odkaz na ně je uveden v hranaté závorce na konci.

Hypotézy

Hypotéza č. 1: Mladé ženy budou preferovat v budoucnosti partnerské soužití konzervativnějšího charakteru, inklinovat budou k uzavření přímého manželství či tzv. manželství na zkoušku. Naopak mladí muži budou spíše preferovat volbu dlouhodobého nesezdaného soužití a jiné formy partnerského soužití.

Hypotéza č. 2: Nejmladší skupina respondentů bude preferovat jako budoucí formu soužití přímé manželství a tzv. manželství na zkoušku. O dlouhodobé nesezdané soužití a život samostatně bude naopak projevovat zájem nejstarší věkové kategorie vzorku.

Hypotéza č. 3: Respondenti se silným náboženským přesvědčením, kteří aktivně navštěvují kostely, budou zastávat konzervativnější názory ohledně budoucího soužití a budou dávat do popředí volbu uzavření manželství sňatkem před ostatními formami soužití. Rozdíl v postojích k manželství bude znatelný mezi skupinou silně aktivně věřících, navštěvujících bohoslužby a věřících pasivních, kteří se k vyznání hlásí jen na deklarativní rovině. [Hamplová 2000]

Hypotéza č. 4: Na preferenci budoucího soužití bude mít vliv, v jaké rodině respondent vyrůstal. Jedinci, kteří vyrůstali v úplné rodině v přítomnosti obou rodičů, budou mít tendence toto soužití zrcadlit a budou vyjadřovat mnohem větší ochotu s uzavřením sňatku bez zkoušky. Jelikož se jim soužití jejich rodičů ukázalo jako vhodný zdroj, který mohou následovat, a proto ho nevnímají jako rizikovou záležitost. [Hamplová 2000]

Hypotéza č. 5: Preference partnerského uspořádání bude souviset s reprodukčními plány respondentů. Jedinci, kteří chtějí děti, budou jednoznačně preferovat manželství a tzv. manželství na zkoušku a upozadovat ostatní formy partnerského soužití. [Sobotka 2006]

3.3. Cílová populace

Do cílové populace jsem zařadila mladé lidi na středních a vysokých školách po České republice. Nejmladší skupinou byli respondenti třetích a čtvrtých ročníků středních škol, minimální věk 18 let. Cílovou populaci uzavírala na druhém konci skupina respondentů 25 let a více, kteří převážně studovali na univerzitě pátým a šestým rokem.

Získala jsem celkem odpovědi od 250 respondentů z různých typů škol, fakult a zaměření.

Do výzkumu jsem zařadila vysokou školu (UHK) a školy střední (Karlínská obchodní akademie, Karlínské gymnázium, Gymnázium Ledec nad Sázavou, Střední odborná škola a Vyšší odborná škola Ledec nad Sázavou), přičemž parametrem sběru dat byli mladí lidé 18 – 25 let a více. Na středních školách byli osloveni žáci třetích a čtvrtých (maturitních) ročníků a na Univerzitě Hradec Králové měli přístup k vyplnění studenti všech fakult napříč ročníky.

Do výběru středních škol jsem se rozhodla dát školy pražské i mimopražské. Vzhledem k tomu, že sama v Praze žiji a v Karlíně (městská část Prahy 8) jsem chodila na gymnázium, nebylo pro mne náročné školy zkontaktovat. Dvě střední školy v Ledči nad Sázavou jsem zařadila do výběru, jelikož jsem chtěla cílenou populaci obohatit o žáky z jiné lokality a jiného typu školy. Univerzitu Hradec Králové jsem zvolila z důvodu mého studia na ní, ostatní vysoké školy jsem nekontaktovala.

Na Karlínské obchodní akademii jsem e-mailem oslovila zástupce školy, který je zodpovědný za řešení záležitostí v humanitních vědách na škole, s požadavkem, aby žákům třetích a čtvrtých ročníků (a věkovou hranicí 18 let a více) odkaz na dotazník rozeslal hromadným mailem. Kvůli nulové komunikaci jsem však po určité době tuto možnost zavrhl a na téže škole jsem v maturitním ročníku poprosila sestřenic, aby odkaz na dotazník rozeslala do třídní skupiny. S odkazem byla poslána i zpráva ode mne, kde jsem se představila a požádala je o vyplnění. V třídní skupině je celkem 30 žáků a z toho dotazník vyplnilo 25 žáků.

Data od žáků na Karlínském gymnáziu jsem získala s pomocí mé bývalé vyučující, která jim odkaz na dotazník zadala ve výuce ZSV. Na dotazník odpovědělo celkem 17 žáků třetího ročníku, vyplnili všichni přítomni ve třídě. K žákům čtvrtého ročníku se dotazník nedostal kvůli časovému omezení z důvodu blížících se maturit. Prvotně jsem chtěla data sbírat pomocí hromadného mailu, avšak i v případě gymnázia se mi nepodařilo spojit se zástupcem školy.

Na Gymnáziu v Ledči nad Sázavou jsem odpovědi na dotazník sesbírala od studentů třetího a čtvrtého ročníku. Opakovala se situace se zástupkyní školy, kdy jsem byla nucena kvůli nulové komunikaci z její strany, oslovit samotné vyučující na gymnáziu. Prostřednictvím nich, se mi podařilo získat odpovědi od 52 žáků oktávy a septimy. Přičemž v obou ročnících vyplnili dotazník ve výuce ZSV všichni přítomni ve třídě. Přítomno bylo ten den ve třídě 25 maturantů a 27 žáků třetího ročníku.

Odpovědi z dotazníku jsem získala ze Střední odborné školy a Vyšší odborné školy v Ledči nad Sázavou s pomocí vyučující ZSV, která jim odkaz na dotazník rozeslala hromadným mailem. Do třídy chodí pouze 6 žáků a všichni dotazník vyplnili.

Studenti na UHK dotazník vyplnili na facebookové stránce Studenti UHK, kde byl odkaz na dotazník přístupný studentům ve všech ročnících, fakultách, oborech.

Celkově se šetření zúčastnilo 150 studentů z celkového počtu 1886 (počet studentů ve skupině Studenti UHK).

Cílem bylo vybrat mladé lidi starší 18 let, protože se domnívám, že tato skupina jedinců má více utříbené preference z hlediska budoucnosti a jejich postoje, názory k manželství a rodičovství budou spíše odpovídat finální podobě jejich budoucího soužití, než u jedinců pod 15 let (této myšlence se věnuji i blíže věnuji v jedné z hypotéz).

Jsem si plně vědoma, že nelze tento vzorek respondentů považovat za zcela reprezentativní. V cílové populaci nebyli zahrnuti respondenti mladší věkové kategorie pod 18 let a zároveň do výběru nebyli započítáni studenti z jiných než mnou vybraných škol. Vzorek je proto osobnějšího charakteru, školy byly vybírány podle mých vlastních požadavků (vlastnit alespoň jeden kontakt na někoho z vybrané školy, diference lokality od školy předešlé).

Odpovědi od studentů UHK nejdou rovněž označit za reprezentativní, jelikož jsem je sbírala samo-výběrem. Je tedy pravděpodobné, že anketu (dotazník) vyplnili z větší části respondenti, kteří zpravidla projevují o tematiku manželství větší zájem. Tato skutečnost může vést ke zkreslení výsledné analýzy.

3. 4. Výzkumná metoda

Za výzkumnou metodu jsem zvolila kvantitativní sběr dat pomocí techniky dotazníkového šetření. Využila jsem deduktivní metody za účelem zjistit, zda mohou stanovené hypotézy⁴ přijmout nebo zamítnout. Na středních školách jsem provedla vyčerpávající šetření, přičemž na univerzitě byl zrealizován samo-výběr, anketa na facebookové stránce Studenti UHK. V dotazníku jsem se inspirovala dosavadními výzkumy a pracemi v tematice manželství a rodičovství. Jednotlivé citace a parafráze jsou u vybraných výroků přiznány a uvedeny v hranaté závorce na konci. Soubor se všemi citacemi je poskytnut k nahlédnutí v příloze č. 2. Před vyplněním dotazníku byli respondenti informováni o zachování jejich anonymity, neuváděli jméno, příjmení, titul nebo jakýkoliv kontakt, který by sloužil k jejich identifikaci. Ke sběru dat byla použita

⁴ V kvantitativním výzkumu je účelem, stanovit si **hypotézy**, které určují, zda jsou spojení mezi proměnnými pravdivá. Po následném sběru dat je nutné hypotézy otestovat. Pokud jsou v tomto procesu posuzované závislosti mezi proměnnými předpovězeny v hypotézách, přijmeme hypotézy jako platné. Pokud se však mezi proměnnými neprojeví dostatečná závislost, hypotézy se zamítají. [Disman 2000: 76]

elektronická verze dotazníku, vytvořena prostřednictvím webového portálu Survio.cz, na kterém respondenti dotazník vyplňovali bez přímé účasti tazatele. Všichni zúčastnění měli přístup ke stejnému odkazu, a měli přístupné totožné znění dotazníku. V průběhu sběru nebyl dotazník modifikován.

3. 5. Průběh sběru dat

V první polovině února roku 2022 jsem provedla pilotní studii⁵ formou nestandardizovaného rozhovoru⁶ na dívce, jež splňovala parametry zadané cílové populace. Chtěla jsem se ujistit, že požadované informace skutečně v cílové populaci existují a zároveň jsem chtěla vyslechnout někoho, kdo se postojí k tématice manželství a jiných forem soužití liší od mých. Důležitým poznatkem pro mne bylo uvědomění, že je potřebné v dotazníku a celé práci rozlišovat dvě roviny postojů k manželství a jiným formám soužití. Postoje osobní, které vycházejí z individuálních preferencí každého jednotlivce a postoje obecné, vztažené na celou populaci mladých lidí. V druhé polovině února jsem pracovala na organizaci jednotlivých otázek a na celkové struktuře dotazníku.

Koncem února a začátkem března jsem poté provedla druhou pilotáž na třech respondentech (dvě ženy a jeden muž), kteří odpovídali parametrům vzorku. V přímém kontaktu s ženskými účastnicemi pilotáže, na dálku s respondentem mužského pohlaví. Pilotáž byla více zaměřena na formální stránku dotazníku. Napsala jsem si od respondentů poznámky k jednotlivým otázkám, abych se později vyvarovala drobným nedorozuměním pramenících z nepochopení otázek a výroků ve finální verzi dotazníku.

V obou pilotních studiích včetně rozhovoru (rovněž i později ve spuštěném dotazníku) jsem se rovněž snažila předejít možným zkreslením⁷. Před každou pilotáží jsem respondenty ujistila, že jejich odpovědi budou sloužit pouze pro účely bakalářské práce a jejich poznámky k dotazníkům (včetně odpovědí) zůstanou anonymní.

⁵ **Pilotní studie** je podle Dismana prováděna na vybrané malé skupině z populace, kterou plánujeme studovat. Jejím cílem je zjistit, zda je dosažitelné od této populace sehnat potřebné informace k výzkumu. Pilotní studie využívá například postupu nestandardizovaného rozhovoru. [Disman 2000: 121]

⁶ Babbie popisuje **nestandardizovaný rozhovor/interview** jako interakci mezi tazatelem a respondentem. Součástí rozhovoru není účelem tazatele orientovat se podle daného pořadí a znění otázek. Tazatel se v nestandardizovaném rozhovoru pouze řídí obecným plánem. [Babbie citován in Disman 2000. 308]

⁷ Během dotazníku či rozhovoru může docházet ke **zkreslení** klasifikovaného jako **“výběr role“**. Zkoumané osoby mají přirozenou tendenci ukázat se v odpovědích v co nejlepším světle a snaží se volit odpovědi, které udělají na tazatele co nejlepší dojem. [Disman 2000: 133]

Připravený dotazník jsem vložila do webového portálu Survio.cz. a 23. 3. 2022 pustila sběr dat. Celkově byl spuštěn do 9. 4. 2022 (18 dní). Do kontaktu jsem přišla s pozitivními i negativními ohlasy respondentů. Někteří vyučující i žáci/studenti mě dokonce požádali o poslání hotové bakalářské práce, jelikož je dotazník zaujal a chtěli znát finální výsledky. Následně jsem započala s analýzou dat v programu Excel.

3. 6. Konstrukce dotazníku

Dotazníkové otázky jsou koncipovány podle následující osnovy. Před samotným začátkem dotazníku⁸ je respondent seznámen s mojí osobou a účely sběr dat. Je informován o anonymitě šetření a na konci úvodu je požádán o vyplnění odpovědi, která se nejvíce blíží jeho postoji. V první části šetření poskytuje respondent sociodemografické údaje sloužící pro porozumění struktuře vybraného souboru. Dále vyplňuje odpovědi o rodinném zázemí a současné partnerské situaci. Podstatnou částí dotazníku je následující množina otázek, která má za úkol zjistit respondentovy preference k budoucím formám soužití, společným financím, rodičovství, životním hodnotám. Ke konci dotazníku se hledá odpověď na míru souhlasu s výroky o manželství, nesezdaným soužitím, tzv. manželství na zkoušku. V závěru je věnována otázka v oblasti genderu a genderových, v níž jsou zkoumány diference v postojích mladých lidí k dělbě rolí uvnitř partnerství. Poslední otázka je inspirovaná mezinárodním šetřením ISSP z roku 1994 a 2002, ve které jsem použila několik výroků i do svého vlastního empirického šetření a tyto výroky jsem vložila do společné otázky, která je zároveň poslední otázkou dotazníku.

Cílem dotazníku je odpovědět na předem stanované výzkumné otázky a poskytnout potřebná data k pochopení bližších souvislostí mezi proměnnými k ověření platnosti hypotéz.

Jak již avizovala výše, inspirovala jsem se i v jiných sociologických výzkumech a pracovala jsem s výroky jiných autorů. Veškeré citace jsou uvedeny v hranaté závorce na konci jednotlivých tvrzení a celý soubor je poskytnut v příloze.

⁸ **Dotazník** je technika sběru dat, která může snadno získat odpovědi od velkého počtu respondentů v poměrně krátkém čase s relativně nízkými náklady. [Disman 2000: 141]

4. VÝSLEDKY (ANALÝZA DAT)

• Věk a pohlaví

Ve výzkumném šetření bylo celkově sesbíráno 250 odpovědí. Největší zastoupení má ve vzorku kategorie respondentů od 18 do 20 let (48 %), dále tvoří významný podíl kategorie respondentů 21 – 23 let (42 %). Tyto dvě skupiny obsahují 90 % z celého souboru, naopak studenti od 24 let a výše tvoří pouze 10 % vzorku. Výzkumná zjištění jsou proto spíše aplikovatelná na žáky posledních ročníků středních škol a studentů bakalářského programu.

Nepodařilo se získat procentuálně shodné zastoupení u respondentů na základě jejich pohlaví, do šetření se zapojilo 61 mužů a 189 žen. Přičemž největší podíl mužů odpovídal nejmladší skupině populace (70 %). Ženy tvořily naopak polovinu z celkového zastoupení respondentů v kategorii od 21 – 23 let. Tuto skutečnost si můžeme odůvodnit tím, že ženy byly obecně ochotnější dotazník vyplnit a ve svých počtech na jednotlivých školách převažovaly. Významným faktorem byl také typ školy a jeho zaměření, některé obory jsou spíše charakteristické muže a jiné pro ženy. Nevyvážený počet žen a mužů je nutné brát v potaz i u dalších analýz.

Tabulka č. 1 – Respondenti podle věku s rozlišením podle pohlaví

VĚK	Četnost odpovědí na základě pohlaví					
	MUŽ	ŽENA	Počet odpovědí	MUŽ	ŽENA	% z celkového počtu respondentů
18 – 20 let	43	78	121	70%	41%	48%
21 – 23 let	11	94	105	18%	50%	42%
24 – 25 let	3	12	15	5%	6%	6%
25 let a více	4	5	9	7%	3%	4%
Celkem respondentů	61	189	250	100%	100%	100%

*Respondentům byla položena otázka: „Kolik Vám je let?“. Spolu s otázkou: „Jste muž/žena?“.
(viz dotazníková otázka č. 1 a 2)

- **Vzdělání**

Nejmladší skupinou respondentů jsou středoškoláci ve třetím ročníku, kteří odpovídají dolní věkové hranici minimálního věku 18 let. Spolu s maturanty tvoří téměř poloviční podíl z celého vzorku (40 %). Zbytek výzkumného souboru je zastoupen studenty vysoké školy, ze kterého obsahují největší podíl studenti, kteří jsou na univerzitě třetím rokem (30 %). Tato skutečnost může být způsobena tím, že se jedná o méně vrstevníky, kteří současně ukončují bakalářské studium. Jsou proto spíše ochotni dotazník vyplnit, jelikož si uvědomují důležitost návratnosti a více s tazatelem sympatizují. Významně méně jsou zastoupeny kategorie respondentů, kteří na univerzitě studující čtvrtým a pátým rokem, dohromady tvoří tyto kategorie 8 % z celého vzorku. Pouze jeden student je na vysoké škole šestým rokem.

Obecně lze říci, že s výjimkou třetího roku na výše počet respondentů sestupně klesá s přibývajícím rokem studia.

Tabulka č. 2 – Respondenti podle roku studia na škole

ROK/ŠKOLA	Počet odpovědí	% z celkového počtu respondentů
3. rok na SŠ	50	20%
4. rok na SŠ (maturitní ročník)	50	20%
1. rok na VŠ	30	12%
2. rok na VŠ	23	9%
3. rok na VŠ	76	30%
4. rok na VŠ	13	5%
5. rok na VŠ	7	3%
6. rok na VŠ	1	0%
Celkem respondentů	250	100%

**Respondentům byla položena otázka: „Kolikátý rok na škole studujete?“ (viz dotazníková otázka č. 7)*

**Graf je poskytnut v příloze (obrátek č. 1, příloha č. 1)*

Jak jsem již avizovala v analýze výše, 60 % respondentů tvoří vysokoškoláci. Z detailnější analýzy dat na UHK⁹ vyplývá, největší podíl respondentů na univerzitě pochází z pedagogické fakulty (26 %), následně z filozofické fakulty (16 %) a z fakulty informatiky a managementu (10 %). Nejméně jsou zastoupeni studenti z přírodovědecké fakulty (8 %). Rozdílný počet respondentů může být způsoben zvoleným tématem práce.

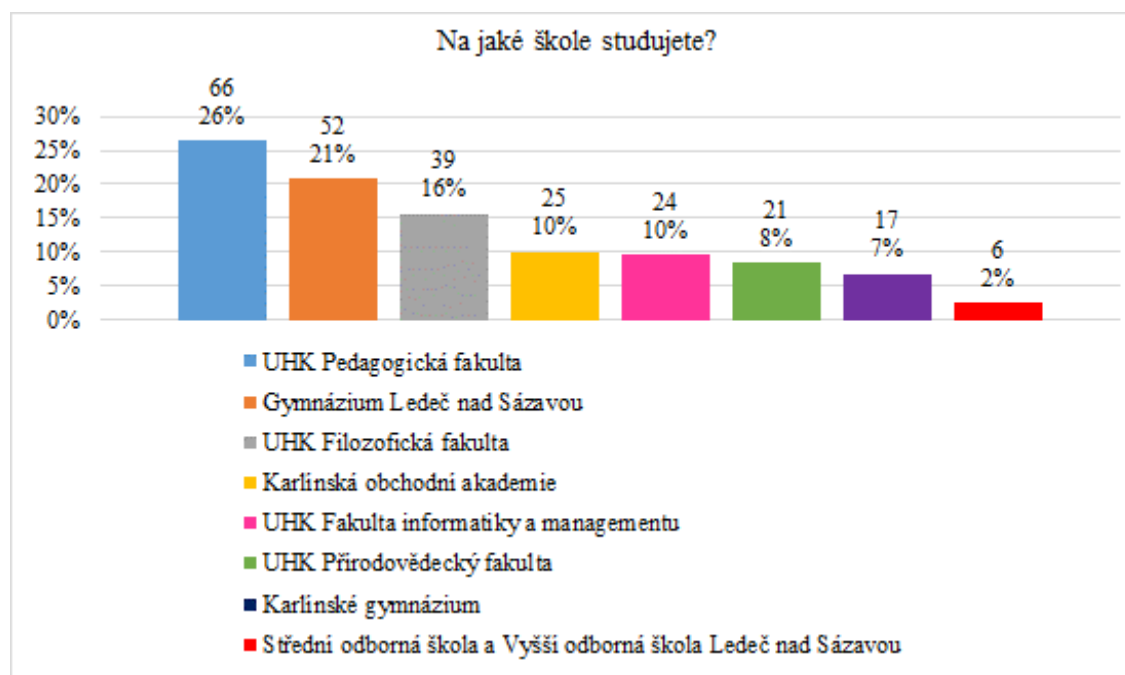
⁹ V interpretaci o vzdělání dále používám jen názvy fakult bez uvedení vysoké školy. Všechny fakulty jsou vztaheny k UHK.

Je větší pravděpodobnost, že studenti humanitních oborů budou ochotni spíše dotazník vyplnit než studenti na technických a dalších zaměřeních.

Gymnázium Leděč nad Sázavou se umístilo z hlediska počtu obsažených žáků ve vzorku (21 %) na druhém místě. Znatelně méně bylo žáků z Karlínské obchodní akademie (10 %) a z Karlínského gymnázia (7 %). Nejmenší podíl tvoří žáci ze střední školy v Ledči nad Sázavou (2 %), což je způsobeno nízkým počtem žáků ve třídě, jelikož se jedná o školu s technickým zaměřením.

Výzkumné šetření poskytuje odpovědi spíše od vysokoškoláků než od žáků v posledních ročnících na střední škole. Nelze však tyto odpovědi považovat za zcela reprezentativní, jelikož byla v souboru zařazena pouze jedna univerzita a odpovědi z ní byly sbírány samosběrem.

Graf č. 1 – Respondenti podle školy, na které současně studují

*Pozn. Položky v grafu jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí

*Respondentům byla položena otázka: „Na jaké škole studujete?“ (viz dotazníková otázka č. 6)

- **Původní rodina**

V úplné rodině vyrůstalo 81 % respondentů a 66 % z nich ve stejném typu rodiny stále v současné době žije. Jedná se o nejvíce zastoupenou kategorii vzorku. Z hlediska typu rodiny, ve které respondent vyrůstal, tvoří ostatní kategorie znatelně menší podíl z celku. To samé platí i u kategorií v současném typu rodiny respondenta. Až na výjimku respondentů v úplné rodině se počet jedinců v každé kategorii s přibývajícími lety zvětšil. V rozvedené rodině vyrůstalo 21 mladých lidí a v současnosti jich v tomto typu rodinného uspořádání žije celkem 29. V jiném typu rodiny vyrůstal pouze jeden člověk a v současnosti v tomto uspořádání žije 18 respondentů (rozdíl 7% bodů).

Tabulka č. 3 – Respondenti podle formy rodiny, podle které vyrůstali a aktuálně žijí

FORMA RODINY	Četnost odpovědí podle předešlé a současné situace respondenta			
	V jaké rodině jste vyrůstal/a?	V jaké rodině aktuálně žijete?	V jaké rodině jste vyrůstal/a?	V jaké rodině aktuálně žijete?
Úplná rodina (matka, otec)	202	164	81%	66%
Neúplná rodina (žil/a jsem pouze s matkou/otcem)	14	17	6%	7%
Rozvedení rodiče	21	29	8%	12%
S jedním z rodičů (rozvedeni) a s jeho novým partnerem/partnerkou	12	22	5%	9%
Jiný typ rodiny	1	18	0%	7%
Celkem respondentů	250	250	100%	100%

**Respondentům byla položena otázka: „Která forma rodiny nejvíce charakterizuje situaci, ve které jste vyrůstal/a, a ve které aktuálně žijete?“ (viz dotazníková otázka č. 10)*

- **Současné partnerská situace respondenta**

Respondenti byli ve výzkumu rozděleni do kategorií podle jejich současné partnerské situace. Bez partnera/partnerky je početně 114 jedinců, tato „single“¹⁰ skupina tvoří významný podíl (46 %) z celého vzorku. Zbytek je zastoupen respondenty v některém z níže uvedených forem partnerského svazku. Největší podíl zaujímá kategorie v partnerství (48 %), naopak žádný respondent není v současnosti v registrovaném partnerství. Manželství již uzavřela 3 % jedinců v souboru, tato skupina je proto v některých dalších grafických zobrazeních odebrána z analýzy (je bezúčelné u této skupiny zjišťovat preferovanou formu budoucího soužití, když už v manželství respondenti jsou).

Tabulka č. 4 – Respondenti podle současné partnerské situace

FORMA VZTAHU	Počet odpovědí	% z celkového počtu respondentů
Sám/sama (tzv. single), nemám partnera/partnerku	114	46%
V partnerství	119	48%
Zasnoubený/á	4	2%
Ženatý/vdaná (v manželství)	7	3%
V registrovaném partnerství	0	0%
Jiná forma vztahu	6	2%
Celkem respondentů	250	100%

**Respondentům byla položena otázka: „Která forma vztahu se nejvíce blíží Vaší současné situaci?“ (viz dotazníková otázka č. 11)*

Dále se v analýze zabývám tím, v jaké vztahové fázi jsou respondenti ve vztahu. Myslím tím, zda jsou na „začátku“ vztahu a občasně u sebe přespávají či bydlí odděleně. Anebo už spolu sdílí společnou domácnost.

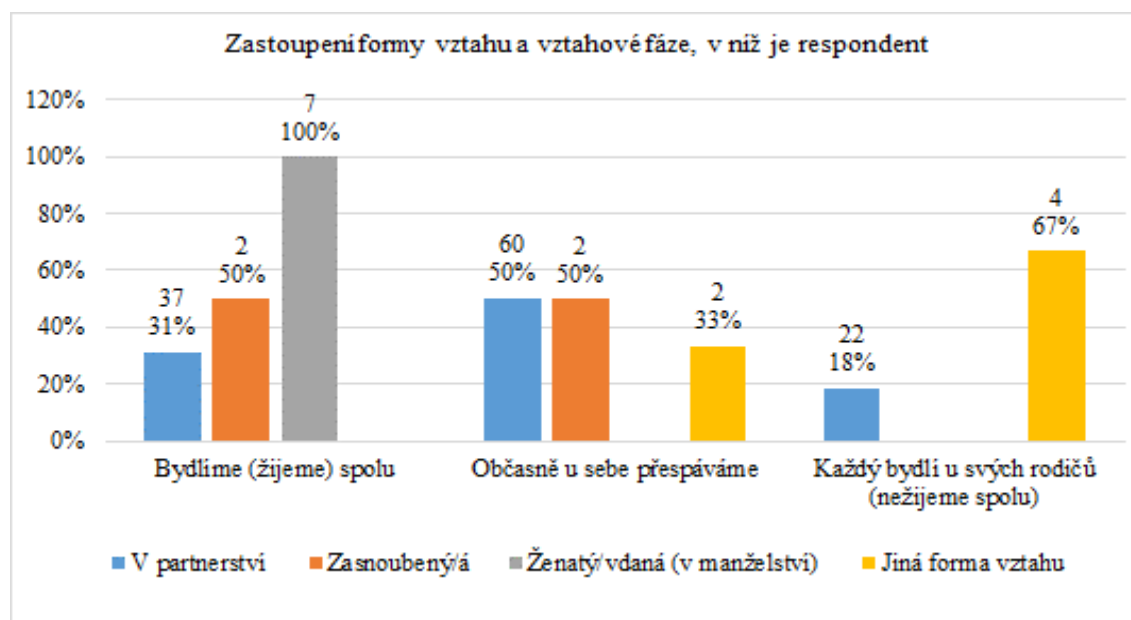
V souboru je celkem 119 respondentů v partnerství, polovina z nich u sebe občasně přespává a zbytek je tvořen partnery, kteří bydlí ve společné domácnosti nebo žijí odděleně (každá bydlí u svých rodičů). Zasnoubení respondenti se odpověďmi rozdělují na dvě skupiny. V jedné domácnosti bydlí 50 % respondentů a zbytek k sobě chodí čas od času pouze přespávat. Jedinci, kteří již manželství uzavřeli, se jednoznačně ve svých odpovědích shodli na variantě soužití v jedné domácnosti. Nikdo nezvolil

¹⁰ Viz kapitola „Nové formy partnerského života“, kde je fenoménu „singles“ věnována podkapitola.

možnost odděleného společného bydlení¹¹. Mladá lidé, kteří žijí v současnosti v jiné formě vztahu, u sebe občasně přespávají nebo bydlí u svých rodičů (nežijí spolu). Může se jednat o respondenty, kteří jsou sice ve vztahu, ale zatím si nestanovili jeho formu (jedinci se chovají jako pár, ale vzájemně se takto neoznačují). Tato skupina tvoří významný podíl (67 %) z celkového výzkumného vzorku.

Graf č. 2 – Respondenti podle fáze, v níž jsou aktuálně v daném vztahu

*Graf souvisí s předešlou dotazníkovou otázkou „Která forma vztahu se nejvíce blíží Vaší současné situaci?“ (tabulka č. 4). V tomto grafu nejsou zpracovány hodnoty z kategorie „Sám/sama (tzv. single), nemám partnera/partnerku“, jelikož byl pro skupinu respondentů vytvořen v dotazníku filtr. Dále zde nejsou hodnoty od skupiny „V registrovaném partnerství“, z důvodu, že žádný respondent v této formě vztahu aktuálně nežije.

*Respondentům byla položena otázka: „Která forma vztahu se nejvíce blíží Vaší současné situaci?“. Spolu s otázkou: „V jaké fázi se s Vaším partnerem/partnerkou nacházíte?“ (viz dotazníková otázka č. 11 a 12)

• Postoje k manželství

Respondenti měli na škále za úkol vyjádřit svůj souhlas/nesouhlas s výroky o manželství. V této analýze se spíše zaměřuji na výroky, se kterými respondenti nesouhlasili a v grafu níže (graf č. 3) se poté zabývám mírou souhlasu.

Celkem 123 respondentů zvolilo možnost rozhodného nesouhlasu u tvrzení, že je manželství nejdůležitější věcí na světě, s tímto výrokem nesouhlasilo početně nejvíce

¹¹ Viz kapitola „Nové formy partnerského života“, podkapitola o formě společného soužití na dálku (LAT).

mladých lidí. Významné zastoupení nesouhlasu (celkem 100 respondentů) projevili též u tvrzení, že je manželství zastaralou institucí. U těchto zastoupení dochází do jisté míry ke střetávání postojů. Pouze malý počet respondentů využíval možnosti nevím, což napomáhá utvářet lepší přehled o postojích mladých lidí k manželství. Obecně vyjadřovali respondenti spíše nesouhlas než souhlas s použitými výroky. To může být vysvětleno polarizujícím zněním výroků (ať už ve smyslu, že je manželství nejdůležitější věcí na světě nebo naopak že jde o naprosto zbytečnou instituci). Je dosti možné, že kdyby byla tvrzení více „zaobalená“ a méně kontrastující, jedinci by s nimi více souhlasili.

Tabulka č. 5 – Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky o manželství

* Vyjádřeno v absolutních počtech respondentů, jelikož se v navazujícím grafu (graf č. 3) pracuje se sloučenou kategorií (rozhodně souhlasím + spíše souhlasím). Účelem tabulky je zobrazit absolutní četnost odpovědi na pětibodové škále (rozhodně souhlasím – rozhodně nesouhlasím) + nevím.

ŠKÁLA	Jednotlivé výroky (v absolutní četnosti odpovědí)						
	Životní priorita, cíl	Zbytečná právní formalita	Nejdůležitější věc na světě	Posvátná záležitost	Předpoklad k založení nové rodiny	Zastaralá instituce	Jistota, že s daným člověkem zestárnu
Rozhodně souhlasím	21	7	5	23	35	8	19
Spíše souhlasím □	73	28	15	59	93	20	45
Ani souhlasím ani nesouhlasím	51	44	40	54	32	36	43
Spíše nesouhlasím	54	87	65	51	45	80	48
Rozhodně nesouhlasím	47	79	123	57	40	100	91
Nevím	4	5	2	6	5	6	4
Celkem respondentů	250	250	250	250	250	250	250

*Respondentům byla položena otázka: „Do jaké míry s danými výroky souhlasíte? Manželství je: ...“ (viz dotazníková otázka č. 18)

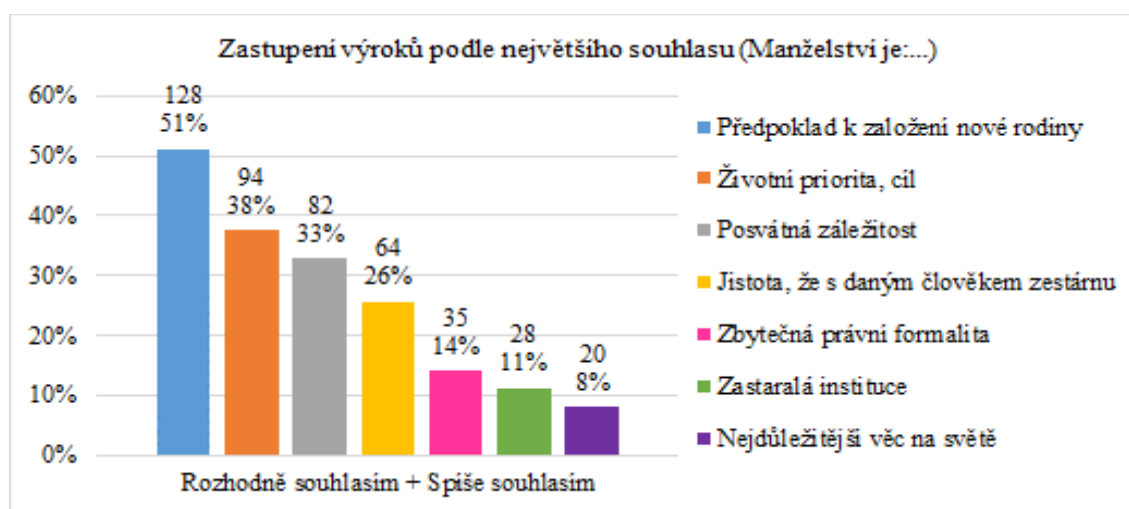
Jelikož je cílem výzkumného šetření zjistit, jaké postoje mají mladí lidé k manželství, zvolila jsem tento graf jako názornou ukázkou vyjádření respondentova souhlasu s výroky o manželství.

Z celkového počtu 250 respondentů souhlasila nadpoloviční většina (celkem 128 respondentů) s tvrzením, že je manželství určitým předpokladem k založení rodiny. To potvrzuje myšlenku Haškové a Rabušice (2008), že si mladí lidé asociují tuto instituci

s reprodukcí. Za zbytečnou právní formalitu ji označilo pouze 14 % respondentů z celkového vzorku. Pro zbylých 86 % jedinců je manželství stále důležitou institucí. Domnívám se, že pro tuto skupinu lidí je právě rituál sňatku určitým mezníkem mezi jinými formami soužití a manželstvím. Zvláště u silně věřících respondentů je církevní sňatek významnou životní událostí a nelze jej v hodnotovém systému označit za právní formalitu. S tvrzením, že je manželství posvátná záležitost souhlasilo dokonce 33 % z celkového počtu respondentů, což je dle mého názoru na poměry České republiky poměrně velký podíl (když vezmu v potaz, že v naší zemi není míra religiozity na vysoké úrovni, zvláště u mladých lidí). Nejméně jedinců vnímá manželství jako nejdůležitější věc na světě, což odpovídá výsledkům analýzy v tabulce výše (tabulka č. 5).

Graf č. 3 – Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky o manželství

* Graf vychází z tabulky (tabulka č. 5), která používá pětibodovou škálu (rozhodně souhlasím – rozhodně nesouhlasím) + nevím. V tomto grafu pracuji pouze se sloučenou kategorií souhlasu (rozhodně souhlasím + spíše souhlasím).

*Pozn. Položky v grafu jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí

*Respondentům byla položena otázka: „Do jaké míry s danými výroky souhlasíte? Manželství je: ...“ (viz dotazníková otázka č. 18)

*Graf je poskytnut v příloze (obrátek č. 2, příloha č. 1)

• Postoje k manželství a nesezdanému soužití

Nesezdané soužití a manželství mají jako formy vztahu odlišné vlastnosti, charakteristiky. Podle respondentů patří k manželství společné hospodaření a sdílení financí. Dále také nárůst zodpovědnosti a starostí, což se pojí s celkovou vážností vztahu.

Manželství je svazkem, do kterého vstupuje velký počet jedinců za účelem reprodukce. Naopak s kohabitací si velký podíl respondentů (25 %) spojuje dostatek svobody a více volného času na své zájmy. Pouze 4 % mladých lidí si svobodu ve vztahu asociuje s manželstvím. Ve výzkumu se rovněž potvrdilo, že 74 % respondentů souhlasí s tvrzením, že manželství omezuje osobní svobodu jedince (viz obrázek č. 3, příloha č. 1).

Spokojenost ve vztahu a emoční oporu, vzájemnou podporu přikládají oběma formám vztahu, sňatek nemá podle mladých lidí na tyto charakteristiky téměř žádný vliv. K manželství i nesezdanému soužití dle nich patří jasně vymezené role muže i ženy. Překvapivým zjištěním je pro mne skutečnost, že stabilita vztahu není pro mladé lidi vlastností, kterou si spojují výhradně s manželstvím.

Tabulka č. 6 – Vyjádření rozdílu mezi charakteristikami manželství a dlouhodobého nesezdaného soužití

TVRZENÍ	Četnost odpovědí (v %)			
	Charakterizuje manželství + nesezdané soužití (nezáleží, zda jsou sezdáni)	Charakterizuje manželství	Charakterizuje nesezdané soužití	Celkem respondentů
Spokojenost ve vztahu	94%	2%	3%	100%
Stabilita vztahu	76%	22%	2%	100%
Vztah má dlouhou dobu trvání	69%	29%	2%	100%
Vážnost vztahu	60%	38%	2%	100%
Přítomnost dětí ve vztahu	63%	36%	1%	100%
Společné hospodaření a sdílení financí	49%	50%	2%	100%
Jasně rozdělené role muže a ženy v domácnosti	78%	18%	4%	100%
Dostatek svobody a volného času na své zájmy a koníčky	71%	4%	25%	100%
Nárůst zodpovědnosti a starostí	59%	39%	2%	100%
Emoční podpora, vzájemná opora	92%	6%	2%	100%

*Respondentům byla položena otázka: „Rozhodněte, zda jsou dle Vás jednotlivá tvrzení charakteristická spíše pro manželství nebo spíše pro dlouhodobé nesezdané soužití bez budoucího uzavření sňatku.“ (viz dotazníková otázka č. 17)

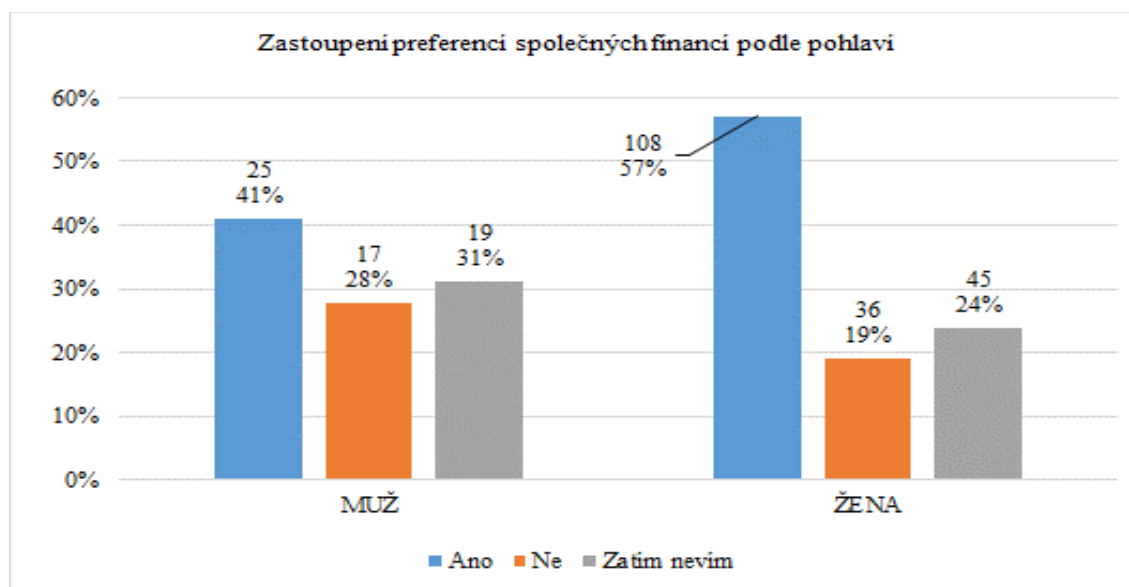
• Postoje ke společným financím

Jak již z předešlé tabulky (tabulka č. 6) vyplývá, mladí lidé si společné hospodaření a sdílení financí spojují s institucí manželství. Zajímala jsem se, zda na preferenci společných financí závisí i proměnná pohlaví.

S partnerem/partnerkou chce v budoucnu sdílet finance 57 % respondentek z celkového zastoupení žen ve vzorku, což je ve srovnání s podílem žen vyjadřujících opačný názor (19 %), významný podíl. Zbýlých 24 % respondentek si zatím není v této otázce jisto. U mladých mužů tvoří největší podíl respondenti, co společné finance preferují (41 %), na rozdíl od žen je ale u nich zastoupení zbývajících kategorií více vyrovnané.

Z výzkumu vyplývá, že ženy preferují společné sdílení financí více než muži (rozdíl 16% bodů). Ukázalo se, že velký podíl respondentů stále nad společnými financemi v partnerské budoucnosti nepřemýšlí (což je pochopitelné, jedná se o mladé lidi). Způsobeno to může být i tím, že si tato skupina není jista, protože doposud žila bez partnera/partnerky, anebo s partnerem/partnerkou žije, ale v pozdější době plánuje žít s někým jiným.

Graf č. 4 – Respondenti podle preferencí společných financí s rozlišením podle pohlaví

*Respondentům byla položena otázka: „Chcete mít s partnerem/partnerkou společné finance?“. Spolu s otázkou: „Jste muž/žena?“ (viz dotazníková otázka č. 16 a 1)

- **Postoje k dělbě rolí uvnitř partnerství**

Z výzkumu vyplývá, že mladé ženy vyjadřují značný nesouhlas s genderově zabarvenými výroky, neztotožňují se s nimi. Tomuto zjištění se věnoval již na konci 90. let F. de Singly, který ve své knize *Sociologie* (1999) rozpracovává dělbu rolí uvnitř manželství. Tvrdí, že muži a ženy nechtějí být zmítáni předem určenými rolemi. Tato skutečnost se rovněž potvrdila i v odpovědích mého výzkumného vzorku, však pouze v případě mladých žen. Ukázalo se, že respondentky projevovaly větší nesouhlas s tvrzeními, ve kterých byly předmětem právě ženské role. Mladé ženy nesouhlasí s myšlenkou, že by se měly výhradně starat o dítě a přizpůsobovat svůj život rodině. Muži nejčastěji volili u těchto tvrzení možnost nesouhlasu či prostřední možnosti, ve které neprojevili souhlas ani nesouhlas.

Je pozoruhodné, že zpracovaná hypotéza z knihy *Sociologie* (1999) nelze aplikovat na mnou vybraný vzorek mladých mužů. Namísto nesouhlasu vyjádřili respondenti spíše souhlasné odpovědi. Souhlasí s tvrzením, že by měli finančně zajišťovat rodinu. Překvapivé je i zjištění, že si především mladé ženy protirečí v postojích k rozdělení rolí uvnitř partnerství. Analýza dat (u tabulky č. 6) ukázala, že si totiž 78 % respondentů spojuje jasně rozdělené role muže a ženy v domácnosti s oběma formami soužití (manželství a nesezdané soužití). Je zapotřebí ale dodat, že v podílu nejsou rozlišeny názory podle pohlaví, rozdíl mezi odpověďmi u obou dotazníkových otázek je však více než značný.

* *Tabulka související s interpretací je z důvodu nedostatečného prostoru na stránce vložena na další straně.*

Tabulka č. 7 – Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky podle pohlaví

* Interpretace k tabulce je k nahlídnutí na předešlé stránce.

* V tabulce není použita originální pětibodová škála (rozhodně souhlasím – rozhodně nesouhlasím) + nevím. Pracují se sloučenými kategoriemi souhlasu (rozhodně souhlasím + spíše souhlasím), nesouhlasu (rozhodně nesouhlasím + spíše nesouhlasím) a kategorií uprostřed (ani souhlasím ani nesouhlasím) + nevím.

ŠKÁLA	Relativní četnost odpovědí u jednotlivých výroků na základě pohlaví (%)					
	Starat se o dítě je především role ženy		Muž by měl finančně zajišťovat rodinu		Žena by měla přizpůsobit svou kariéru rodině	
	MUŽ	ŽENA	MUŽ	ŽENA	MUŽ	ŽENA
Rozhodně souhlasím + Spíše souhlasím	23%	22%	57%	33%	23%	11%
Ani souhlasím ani nesouhlasím	31%	8%	18%	27%	34%	21%
Spíše nesouhlasím + Rozhodně nesouhlasím	44%	69%	21%	39%	39%	67%
Nevím	2%	1%	3%	1%	3%	2%
Celkem respondentů	100%	100%	100%	100%	100%	100%

*Respondentům byla položena otázka: „Do jaké míry s danými výroky souhlasíte?“. Spolu s otázkou: „Jste muž/žena?“. (viz dotazníková otázka č. 23 a 1)

• Obecné postoje respondentů v tématice manželství

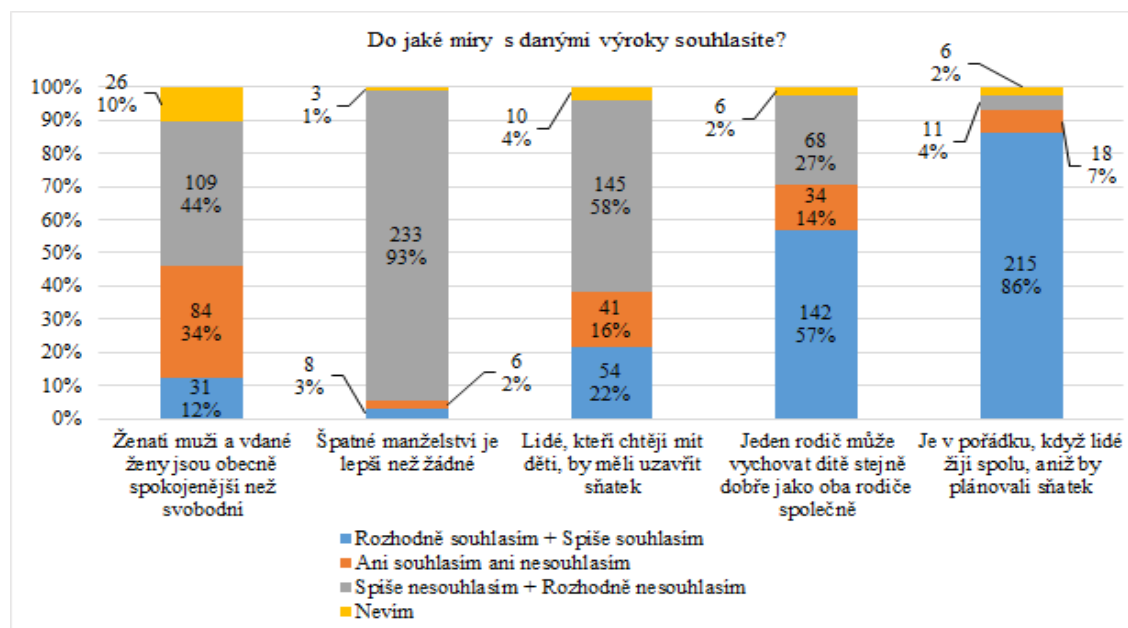
Výroky v grafu jsou použity z výzkumu CVVM (Čadová 2020), který se blíže zaměřuje na tematiku partnerství, manželství a rodičovství. Zastoupení podílů souhlasných a nesouhlasných odpovědí na jednotlivé výroky jsem čerpala z grafu CVVM 2020, který je přístupný v příloze (obrázek č. 4, příloha č. 1).

Data ukazují, že 86 % respondentů souhlasí s principem kohabitanace, což není překvapujícím zjištěním. V současnosti je nesezdané soužití jednou z nejvíce populárních forem soužití, proto je přijetí této formy svazku u mladých lidí téměř zaručenou věcí. Pouze 4 % z celkového počtu s výrokem nesouhlasí, do této skupiny mohou patřit silně věřící respondenti, kterým tzv. manželství na zkoušku nedovoluje náboženské vyznání. Významný podíl respondentů (57 %) vyjadřuje souhlas s výrokem, že může jeden rodič vychovávat dítě stejně dobře, jako oba rodiče. Do této skupiny se nejspíše řadí respondenti, kteří sami v rodině neúplně vyrůstali. Celkem 233 respondentů z celkového počtu 250 respondentů nesouhlasí s tvrzením, že je špatné manželství lepší než žádné.

Domnívám se, že na tento enormní podíl jedinců (94 %) nepůsobí ve značné míře tlak rodiny, okolí a společnosti. Není pro ně zásadním životním mezníkem uzavřít manželství.

Graf č. 5 – Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky

* V grafu není použita originální pětibodová škála (rozhodně souhlasím – rozhodně nesouhlasím) + nevím. Pracuji se sloučenými kategoriemi souhlasu (rozhodně souhlasím + spíše souhlasím), nesouhlasu (rozhodně nesouhlasím + spíše nesouhlasím) a kategorií uprostřed (ani souhlasím ani nesouhlasím) + nevím.

*Respondentům byla položena otázka: „Do jaké míry s danými výroky souhlasíte?“ (viz dotazníková otázka č. 24)

- **Jak se liší obecné postoje respondentů v tématice manželství v roce 2020 a 2022?**

V grafu jsou použita totožná tvrzení jako v grafu výše (graf č. 5). Modrá barva sloupců označuje výsledky výzkumného šetření CVVM (Čadová 2020)¹² a oranžová barva znázorňuje výsledky z mého vlastního výzkumu.

Největší rozdíl v zastoupení odpovědí se projevil u tvrzení, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití (rozdíl 34% bodů). V roce 2020 s tímto výrokem souhlasilo 52 % respondentů a o dva roky později se podíl zvětšil na 86 % respondentů. Rozdíl může být způsoben rozlišným složením cílové populace. V roce 2022 je v cílové populaci více mladých lidí než v případě výzkumu CVVM, kde byli zastoupeni respondenti

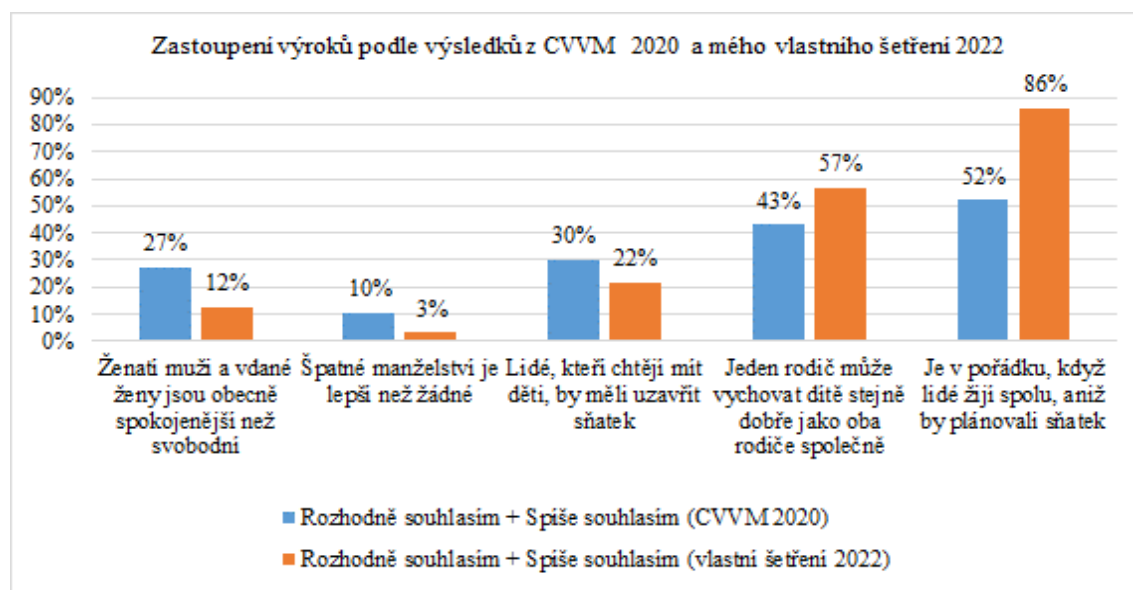
¹² Do výzkumu CVVM 2020 se zapojilo celkem 1039 respondentů nad 15 let.

nad 15 let. Velká diference odpovědí se projevila i u srovnání hodnot v dalších tvrzeních.

Z porovnání výzkumných šetření v letech vyplývá, že odpovědi respondentů z roku 2020 jsou více konzervativnějšího charakteru. Respondenti z tohoto šetření vyjadřovali větší souhlas s tradičními postoji k manželství a rodičovství.

Graf č. 6 – Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky podle roku provedení výzkumu

* V grafu není použita originální pětibodová škála (rozhodně souhlasím – rozhodně nesouhlasím) + nevím. Pracuji pouze se sloučenou kategorií souhlasu (rozhodně souhlasím + spíše souhlasím).

*Respondentům byla v roce 2022 položena otázka: „Do jaké míry s danými výroky souhlasíte?“ (viz dotazníková otázka č. 24). Znění otázky pro respondenty v šetření CVVM (Čadová 2020) je následující: „Do jaké míry souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?“.

• Důležité životní hodnoty

Pokud se zabývám postoji mladých lidí k manželství, je dobré se zaměřit na manželství z pohledu životního cíle. Respondenti měli za úkol v dotazníku přiřazovat k jednotlivým životním cílům hodnoty (1 – 5). V tomto grafu (graf č. 7) se soustředím pouze na to, jakým hodnotám přiřazovali mladí lidé nejčastěji hodnotu 5.

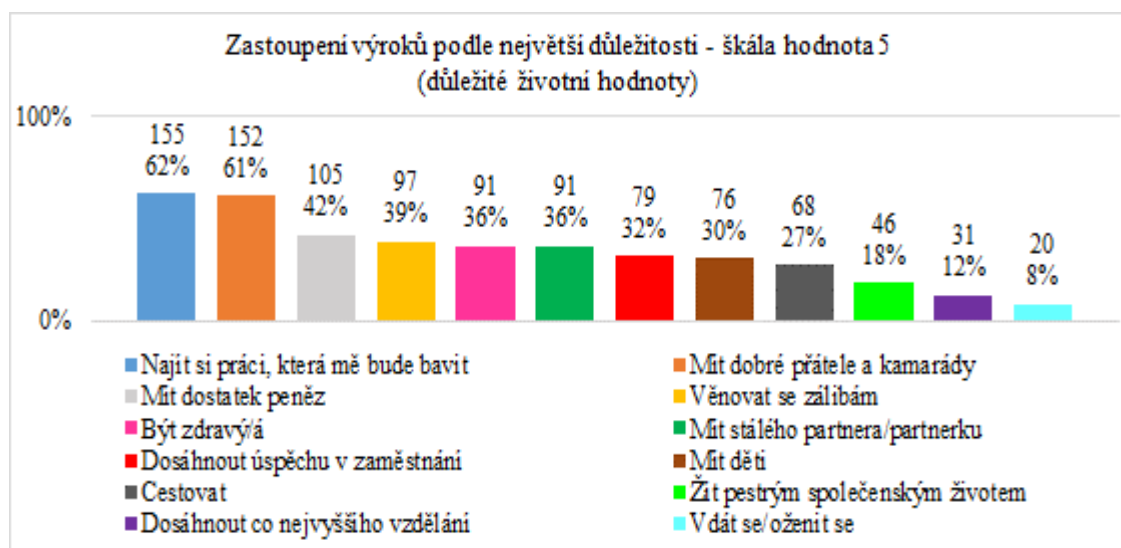
Největší podíl respondentů přiřadil hodnotu 5 výroku o práci (62 %) a nalezení dobrých přátel (6 %). Významný podíl tvoří rovněž respondenti, pro které jsou důležité životní hodnoty jako je dostatek financí, čas na záliby, vlastní zdraví. Naopak nejméně respondentů přiřazovalo hodnotu 5 výroky o pestrém společenském životě (18 %),

dosažení co nejvyššího vzdělání (12 %). Na posledním místě se umístil výrok o vstupu do manželství. Pouze 8 % respondentů vnímá tento životní cíl jako nejdůležitější.

Domnívám se, že mladí lidé volili spíše životní cíle současné, než dlouhodobé, proto se na posledním místě umístila instituce manželství. Neznamená to, že by mladá generace nechtěla v budoucnu uzavřít manželství, ale poukazuje to na skutečnost, že pro tuto mladou generaci není sňatek v současnosti nejdůležitější životní prioritou.

Graf č. 7 – Preference respondentů podle toho, jaké životní hodnotě/cíli přiřazovali nejčastěji hodnotu 5

* Respondenti měli ke každému výroku přiřadit číslo od 1 do 5 na škále důležitosti (1= nejméně důležité, 5 = nejvíce důležité). Graf znázorňuje v absolutní a relativní četnosti celkový počet respondentů, kterých se nejčastěji shodlo na cíli/výroku (např. cestovat) a nejvyšší hodnotě na škále důležitosti (5).

*Pozn. Položky v grafu jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí

*Respondentům byla položena otázka: „Do jaké míry jsou pro Vás tyto životní cíle/hodnoty důležité?“ (viz dotazníková otázka č. 20)

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ POSTOJE RESPONDENTŮ K MANŽELSTVÍ

• ANALÝZA HYPOTÉZ

V dotazníku měli respondenti možnost zvolit ze čtyř forem budoucího soužití (plus možnost „Jiná forma vztahu“). Nejčastěji se v jejich odpovědích objevovala forma svazku tzv. manželství na zkoušku, ve kterém by chtělo v budoucnu žít 74 % respondentů ze vzorku. Rozdíl mezi tímto soužitím a druhou nejčastěji volenou variantou svazku, přímým manželstvím, činí 64% bodů. Tato skutečnost je významným ukazatelem rostoucí popularity nesezdaného soužití ve společné domácnosti mezi mladými lidmi. V dlouhodobém nesezdaném soužití chce v budoucnu žít 9 % respondentů ze vzorku a pouze 3 % nechce žít v žádném svazku bez partnera/partnerky.

Podle Hamplové (2000) preferují mladí lidé variantu krátkodobého nesezdaného soužití, tzv. manželství na zkoušku kvůli možnosti snadného rozchodu a větší svobodě ve vztahu

Tabulka č. 8 – Respondenti podle preferované budoucí formy soužití

BUDOUCÍ FORMA SOUŽITÍ	Počet odpovědí	% z celkového počtu respondentů
Nežít v žádném svazku, být tzv. single	8	3%
Začít žít s partnerem/partnerkou v jedné domácnosti a později spolu uzavřít sňatek	185	74%
Žít v partnerství s partnerem/partnerkou bez uzavření sňatku (dlouhodobé nesezdané soužití)	23	9%
Vdát se/oženit se a až poté s manželem/manželkou žít v jedné domácnosti	24	10%
Jiná forma soužití	10	4%
Celkem respondentů	250	100%

**Respondentům byla položena otázka: „Kterou z uvedených forem soužití byste v budoucnu preferoval/a?“ (viz dotazníková otázka č. 13)*

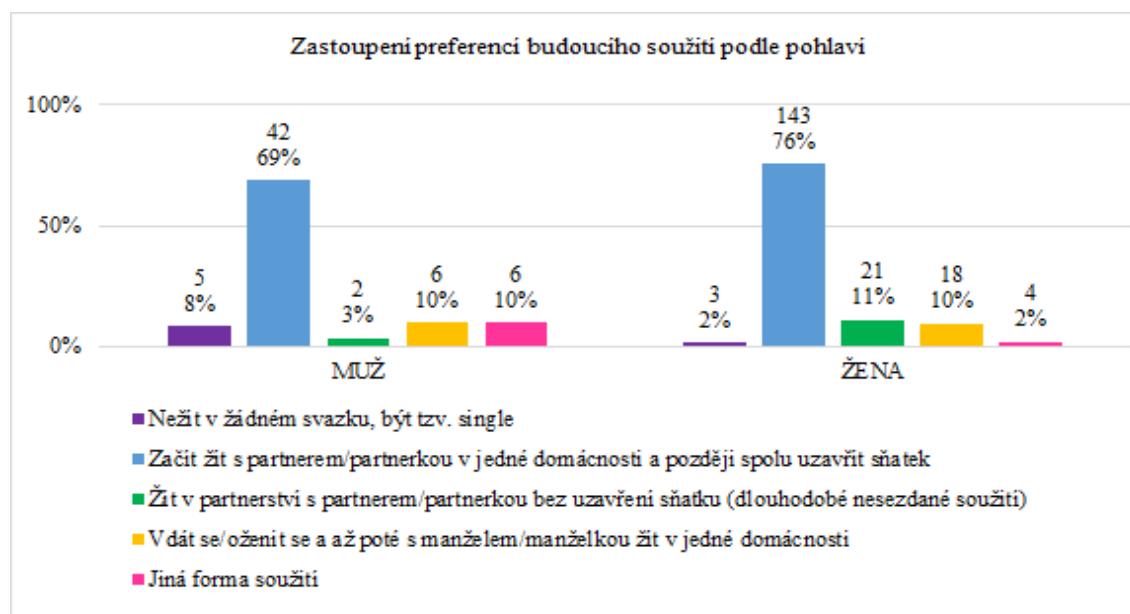
Hypotéza č. 1: *Mladé ženy budou preferovat v budoucnosti partnerské soužití konzervativnějšího charakteru, inklinovat budou k uzavření manželství či tzv. manželství na zkoušku. Naopak mladí muži budou spíše preferovat volbu dlouhodobého nesezdaného soužití a jiné formy partnerského soužití.*

Nejvíce preferovanou variantou svazku byla u obou pohlaví kohabitace, tzv. manželství na zkoušku, což potvrzuje myšlenku, že mladí lidé inklinují k životu ve společné domácnosti před tím, než se rozhodnou uzavřít sňatek. Ve stejném procentuálním zastoupení byli muži a ženy u formy tradičního manželství. Naopak významný rozdíl se mezi pohlavím projevil u preference dlouhodobého nesezdaného soužití. 11 % žen z jejich celkového podílu plánuje v budoucnu žít bez sňatku a pouze 3 % mužů má totožné přesvědčení. Na tuto skutečnost může mít podle Hamplové (2002) vliv, že mladé ženy nechtějí se současným partnerem později uzavřít manželství, jelikož se jim nejeví jako dostatečně ekonomicky atraktivní.

Život samostatně preferovali více muži než ženy, což může být způsobeno odlišnými plány z hlediska reprodukce. Obecně nutno dodat, že preference se u obou pohlaví může změnit, jelikož se jedná mladé lidi na středních a vysoké škole, pravděpodobnost změny postojů k formě budoucího soužití je velká.

Hypotézu č. 1 nelze zcela přijmout. Ve výzkumném šetření se nepotvrdilo, že by mladé ženy preferovaly spíše konzervativnější budoucí formy soužití. Naopak se zjistilo, že velký podíl (11%) ze všech respondentek preferuje variantu dlouhodobého nesezdaného soužití. U mužského zastoupení se potvrdilo, že bude tato část vzorku inklinovat k alternativnějším formám soužití jako je život samostatně a jiné formy soužití.

Graf č. 8 – Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle pohlaví

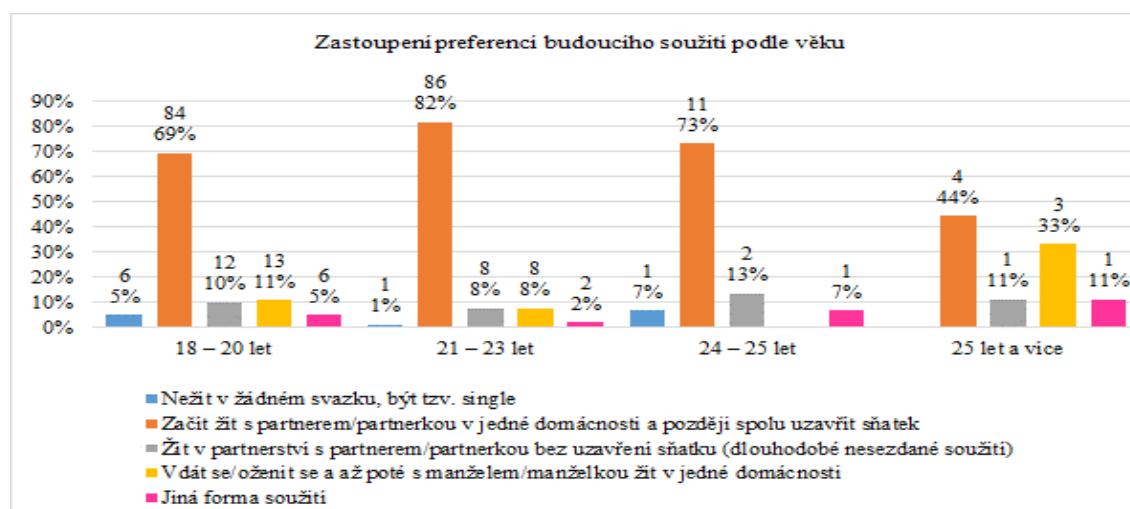
*Respondentům byla položena otázka: „Kterou z uvedených forem soužití byste v budoucnu preferoval/a?“. Spolu s otázkou: „Jste muž/žena?“. (viz dotazníková otázka č. 13 a 1)

Hypotéza č. 2: Nejmladší skupina respondentů bude preferovat jako budoucí formu soužití přímé manželství a tzv. manželství na zkoušku. O dlouhodobé nesezdané soužití a život samostatně bude naopak projevovat zájem nejstarší věkové kategorie vzorku.

Krátkodobé nesezdané soužití je nejvíce preferovanou variantou budoucího soužití napříč všemi věkovými kategoriemi. Ve věku od 18 – 20 let chce v tomto svazku žít 69 % z této skupiny respondentů, naopak nejméně oblíbenou variantou svazku je jiná forma soužití, ke které se hlásí 5 % z celku. Starší respondenti od 21 – 23 let obsahují největší podíl zastoupení preference kohabitace z celého výzkumného souboru (82 %). Od 23 let a výše se procentuální zastoupení kohabitace snižuje. Naopak roste popularita dlouhodobého nesezdaného soužití. Ve věkové kateorii 24 – 25 let volí variantu tohoto soužití bez sňatku 13 % ze všech mladých lidí ve stejném věku. Poněkud překvapivým zjištěním je, že žádný mladý člověk ve věku od 24 – 25 let nechce uzavřít přímé manželství. Naproti tomu nejstarší skupina cílové populace tvoří největší podíl (33 %) respondentů, kteří chtějí v budoucnu uzavřít přímé manželství.

Obecně z výzkumu vyplývá, že se u jedinců nad 21 let se s přibývajícím věkem zmenšuje podíl těch, kteří chtějí v budoucnu žít v tzv. manželství na zkoušku. Nelze však říci, že by starší respondenti projevovali o dlouhodobé nesezdané soužití významně větší zájem než respondenti mladších věkových kategorií. Naopak se u této skupiny projevil zájem o vstup do přímého manželství. Domnívám se, že se jedné o respondenty, kteří již do manželství vstoupili. Z těchto důvodů hypotézu zamítám.

Graf č. 9 – Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle věku

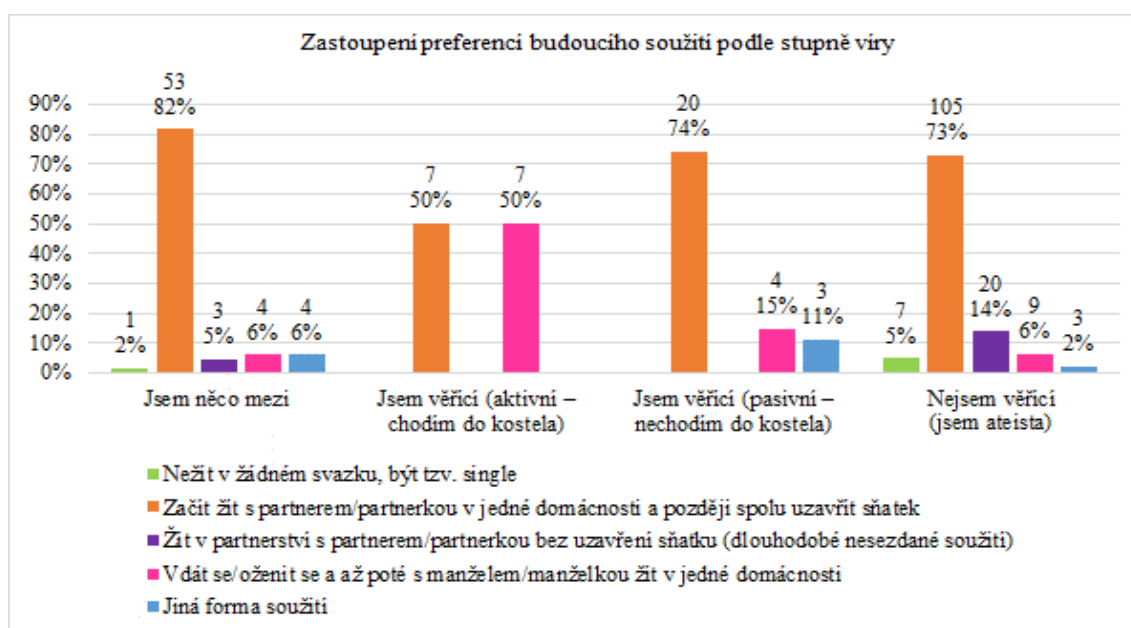
*Respondentům byla položena otázka: „Kterou z uvedených forem soužití byste v budoucnu preferoval/a?“. Spolu s otázkou: „Kolik Vám je let?“. (viz dotazníková otázka č. 13 a 2)

Hypotéza č. 3: Respondenti se silným náboženským přesvědčením, kteří aktivně navštěvují kostely, budou zastávat konzervativnější názory ohledně budoucího soužití a budou dávat do popředí volbu uzavření manželství sňatkem před ostatními formami soužití. Rozdíl v postojích k manželství bude znatelný mezi skupinou silně aktivně věřících, navštěvujících bohoslužby a věřících pasivních, kteří se k vyznání hlásí jen na deklarativní rovině. [Hamplová 2000]

Aktivně věřící respondenti chtějí v budoucnu vstoupit do přímého manželství (50 % ze všech aktivních věřících) a do tzv. manželství na zkoušku (rovněž 50 %). Naopak u respondentů pasivně věřících je větší podíl tvořen těmi, kteří preferují nesezdané soužití (74 %). Do přímého manželství chce vstoupit pouze 15 % z této kategorie. Mladí lidé, kteří se považují za ateisty (nejsou věřící) inklinují více k alternativním partnerským formám života než obě skupiny respondentů věřících. Velký podíl nevěřících respondentů preferuje jako budoucí formu svazku dlouhodobé nesezdané soužití.

Ve výzkumu se potvrdilo, že lidé aktivně navštěvující kostely preferují výhradně formy soužití spojené se sňatkem, proto je dle mého názoru možné hypotézu č. 3 přijmout. Teorie Hamplové (2000) o rozdílných preferencích soužití mezi respondenty aktivně věřícími a pasivně věřícími se potvrdila i na cílové populaci tohoto výzkumu.

Graf č. 10 – Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle náboženského vyznání

**Respondentům byla položena otázka: „Kterou z uvedených forem soužití byste v budoucnu preferoval/a?“. Spolu s otázkou: „Jaký je Váš postoj k náboženskému vyznání?“. (viz dotazníková otázka č. 13 a 5)*

Hypotéza č. 4: *Na preferenci budoucího soužití bude mít vliv, v jaké rodině respondent vyrůstal. Jedinci, kteří vyrůstali v úplné rodině v přítomnosti obou rodičů, budou mít tendence toto soužití zrcadlit a budou vyjadřovat mnohem větší ochotu s uzavřením sňatku bez zkoušky. Jelikož se jim soužití jejich rodičů ukázalo jako vhodný zdroj, který mohou následovat, a proto ho nevnímají jako rizikovou záležitost. [Hamplová 2000]*

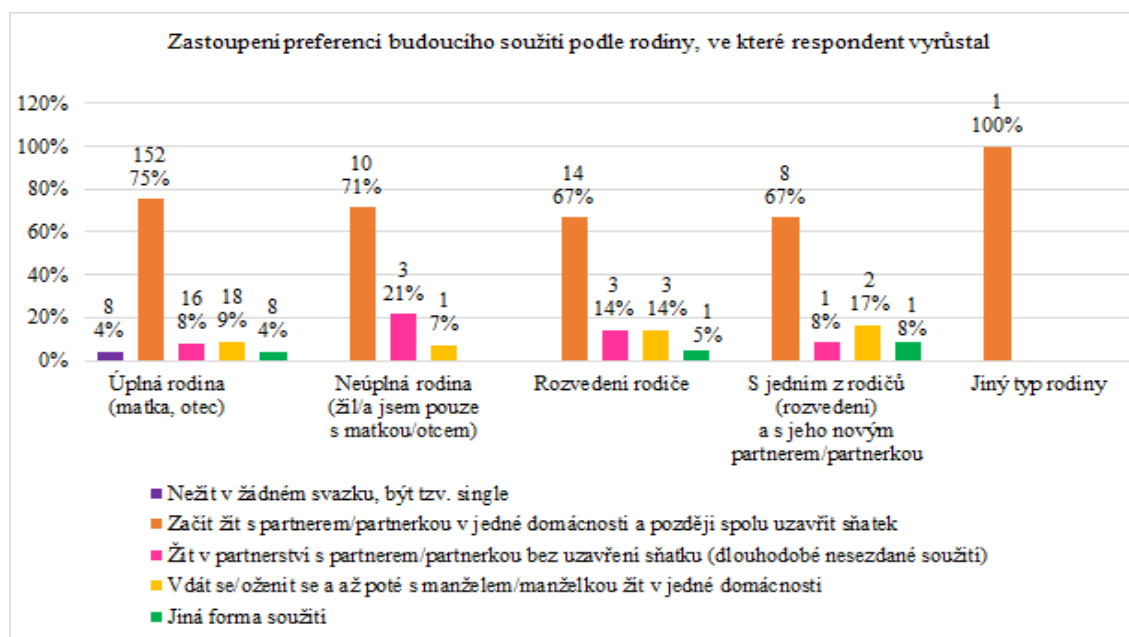
Respondenti, kteří vyrůstali v úplné rodině, v převážné většině preferují formu soužití tzv. manželství na zkoušku. V kohabitaci chce v budoucnu žít 75 % ze všech lidí, kteří v úplné rodině vyrůstali. Do přímého manželství chce oproti tomu vstoupit pouze 9 % (rozdíl 66% bodů). O manželství bez předešlého společného soužití má zájem na druhé straně poměrně velký podíl respondentů, kterých vyrůstalo v rodině s jedním rodičem a jeho novým partnerem/partnerkou. Podíl činí 17 % ze všech jedinců, co v tomto typu rodiny vyrůstalo. V případě rodiny rozvedených rodičů je podíl mezi preferencí kohabitace a dlouhodobého nesezdaného soužití vyrovnaný, obě budoucí formy mají podíl 14 % z celku. Největší podíl respondentů, který vyrůstal v neúplné rodině, chce v budoucnu žít v dlouhodobém nesezdaném soužití. Tato skutečnost může být ovlivněna tím, že tato skupina jedinců nevědomě zrcadlí chování svých rodičů.

Nelze přesně říci, zda se položená hypotéza potvrdila či nepotvrdila. Respondenti, kteří vyrůstali v úplné rodině, ve významném podílu nepreferují uzavření přímého manželství, ale jejich početní zastoupení v preferenci tzv. manželství na zkoušku je veliké. Také je důležité si uvědomit, že nemusí být každá rodina, ve které respondent vyrůstal, jistým životním vzorem.

** Graf související s interpretací je z důvodu nedostatečného prostoru na stránce vložena na další straně.*

Graf č. 11 – Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle formy rodiny, v níž vyrůstali

* Interpretace k tabulce je k nahlídnutí na předešlé stránce

*Respondentům byla položena otázka: „Kterou z uvedených forem soužití byste v budoucnu preferoval/a?“. Spolu s otázkou: „V jaké rodině jste vyrůstal/a?“. (viz dotazníková otázka č. 13 a 10)

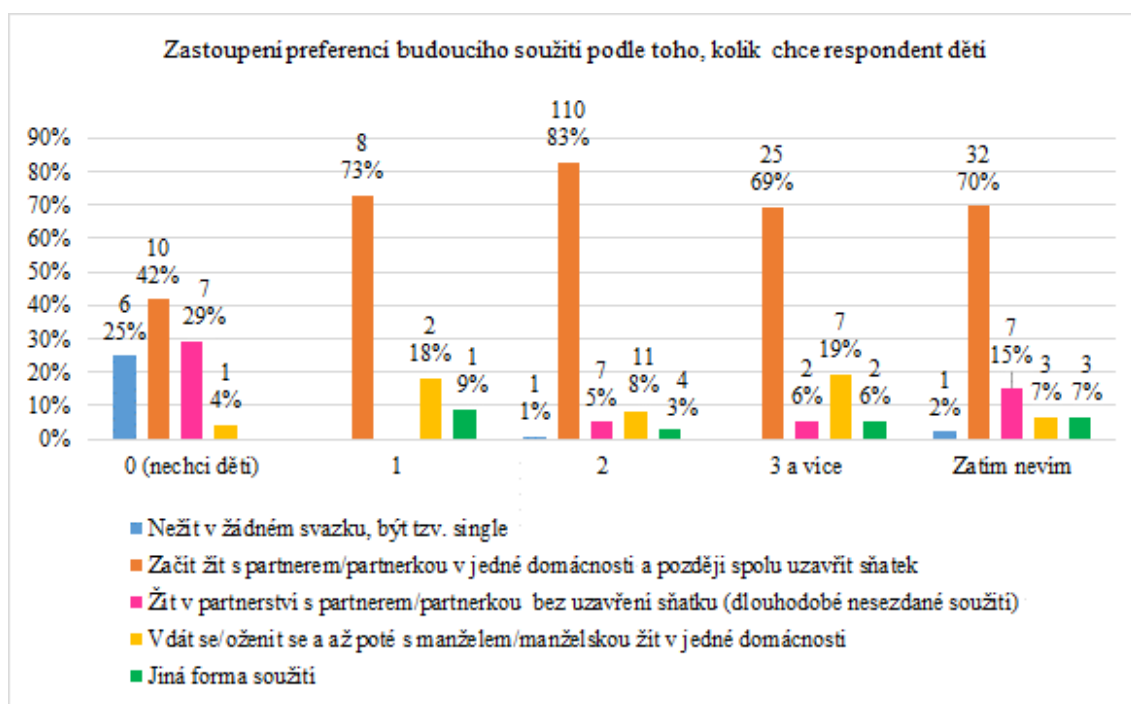
Hypotéza č. 5: Preference partnerského uspořádání bude souviset s reprodukčními plány respondentů. Jedinci, kteří chtějí děti, budou jednoznačně preferovat manželství a tzv. manželství na zkoušku a upozadovat ostatní formy partnerského soužití. [Sobotka 2006]

Respondenti, kteří chtějí v budoucnu alespoň jedno dítě, ve velké míře preferují tzv. manželství na zkoušku, jakožto budoucí formu soužití. Největší podíl tvoří respondenti, kteří chtějí dvě děti (83 %). Naopak mladí lidé, kteří chtějí zůstat bezdětní obsahují nejmenší podíl respondentů ze vzorku, kteří kohabitaci preferují (42 %). Mezi těmito dvěma kategoriemi je významný rozdíl podílů (41% rozdíl).

Dlouhodobé nesezdané soužití je nejvíce preferováno u respondentů, kteří v budoucnu dítě nechtějí (29 %) a u mladých lidí, kteří si zatím nejsou z hlediska preference dětí jisti (15 %). Život bez partnera je nejčastější volbou u kategorie respondentů, co chtějí zůstat bezdětní (25 %). Naopak ve skupině mladých lidí, kteří chtějí v budoucnu dvě děti, je obsažen pouze jeden respondent s preferencí života „single“.

Z výzkumného šetření vyplývá, že cílová populace mladých lidí preferuje budoucí formu soužití tzv. manželství na zkoušku. Skupina respondentů, která děti nechce je zastoupena větším podílem jedinců s preferencí dlouhodobého nesezdaného soužití a života bez partnera/partnerky v porovnání s ostatními kategoriemi vzorku. Velký podíl mladých lidí, jenž chce vstoupit do přímého manželství, zároveň preferuje narození alespoň jednoho dítěte. Největší podíl tvoří respondenti, kteří chtějí tři děti (19 %) a jedno dítě (18 %). Z těchto důvodů je dle mého názoru možné hypotézu přijmout.

Tabulka č. 12 – Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle faktoru, kolik dětí v budoucnu chtějí

*Respondentům byla položena otázka: „Kterou z uvedených forem soužití byste v budoucnu preferoval/a?“. Spolu s otázkou: „Kolik chcete mít děti?“. (viz dotazníková otázka č. 13 a 14)

5. ZÁVĚR

V této části bakalářské práce bych se ráda zaměřila na celková zjištění, ke kterým jsem v průběhu výzkumu dospěla. K jednotlivým hypotézám jsem se vyjádřila již v podkapitole „ Výsledky (analýza dat)“, proto bych se v tuto chvíli raději zabývala shrnutím obecných poznatků.

Ve vzorku byli zastoupeni respondenti od 18 let do 25 let a více. Jedná se o žáky posledních ročníků středních škol a studentů na vysoké škole. Nicméně podíl mladší věkové kategorie převažoval natolik, že nelze tento výzkumný soubor respondentů označovat za vyvážený. Do výzkumu se zapojila pouze jedna univerzita (UHK), naopak středních škol bylo více typů. Jednalo se o následující školy: Karlínská obchodní akademie, Karlínské gymnázium, Gymnázium Leděč nad Sázavou, Střední odborná škola a Vyšší odborná škola Leděč nad Sázavou.

Návratnost odpovědí byla na středních školách vysoká. Z převážné většiny vyplňovali žáci dotazník ve výuce ZSV. Naopak na univerzitě odpovídali formou samosběru. Z těchto důvodů nelze rovněž označit vzorek za reprezentativní.

Z analýzy dat vyplývá, že největší podíl respondentů tvořili studenti humanitních oborů a nejmenší zastoupení měli studenti technických a jiných zaměření. Domnívám se, že se do výzkumu zapojili spíše respondenti, kteří sami přemýšlejí o manželství jako budoucí formě soužití a naopak dotazník nevyplnili ti respondenti, pro které je toto téma vzdálené.

To samé dle mého názoru platí v případě nevyváženého zastoupení žen a mužů ve vzorku. Početně se zapojilo 189 žen a pouze 61 mužů. Myslím si, že tuto skutečnost si můžeme odůvodnit tím, že ženy byly obecně ochotnější dotazník vyplnit.

Následně bych se ráda zaměřila na výzkumné otázky, ze kterých vycházel dotazník a obecně celá bakalářská práce. Jedná se o tyto otázky: Jaké postoje mají mladí k manželství? Z jakých důvodů respondenti chtějí vstoupit do manželství a naopak z jakých důvodů do něj vstoupit nechtějí. Jaké hodnoty lidé podporující instituci manželství zastávají a naopak jakými hodnotami se řídí lidé, jenž do manželství vstoupit nechtějí?

Z analýzy dat vyplývá, že společné hospodaření a sdílení financí je dle respondentů charakteristickým rysem manželství. Také se ukázalo, že ženy chtějí v partnerském svazku spíše sdílet společné finance než muži. To může být způsobeno silnější tendencí zajistit dostatečné materiální zabezpečení. S touto skutečností souvisí i otázka budoucí reprodukce.

S institucí manželství si mladí lidé asociují nárůst zodpovědnosti a starostí, což se pojí s celkovou vážností vztahu. Naopak s kohabitací si respondenti zásadně spojují dostatek svobody a více volného času na své zájmy a seberealizaci. U manželství a nesezdané soužití respondenti nerozlišují kvalitu emocionálního zázemí.

Rovněž se prokázalo, že není instituce manželství pro mladé lidi v současné době prioritou. Neznamena to, že by se mladá generace nechtěla v budoucnu vdávat a ženit, ale poukazuje to na skutečnost, že pro tuto skupinu respondentů není sňatek v současnosti nejdůležitější životní hodnotou. Podstatnější jsou pro ně cíle krátkodobější (jako např. dostudovat současnou školu, najít si práci, mít dobré přátele) a proto dlouhodobější životní cíle (jako může být právě uzavření manželství) upozadují.

Ráda bych dodala, že tato výzkumná zjištění nemusí nutně odpovídat postojům mladých lidí na jiných školách. Jedná se pouze o vzorek mnou vybrané cílové populace. Zároveň by bylo dobré říci, že poskytnuté odpovědi se mohou u stejných respondentů za určité období lišit. Jedná se o mladé lidi, kteří stále mění své postoje a názory.

Na závěr bych ráda dodala, že jsem si vědoma svých nedostatků.

6. SEZNAM LITERATURY

- Buriánek, J. 2001. *Sociologie*. Praha: Nakladatelství Fortuna.
- Čadová, N. 2016. Postoje českých občanů k manželství a rodině – únor 2016 [online]. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [cit. 12. 2. 2018]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2030/f9/ov160315a.pdf
- Čadová, N. 2020. Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství – únor 2020 [online]. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [cit. 2022-04-0280]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5179-postoje-ceskych-obcanu-k-partnerstvi-manzelstvi-a-rodicovstvi-unor-2020>
- Český sociálně vědní datový archiv (ČSDA) [online]. Rodina a zdraví (ISSP 2011–12) [cit. 2022-04-28]. Dostupné z: <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>
- De Singly, F. 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál.
- Disman, M. 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- Dudová, R. (ed), M. Vohlídalová. 2007. „Nové tváře rodiny a nové podmínky pracovního trhu – teoretické souvislosti.“ Str. 17–31 in Dudová, R. (ed.), Š. Hastrmanová, H. Hašková, H. Maříková, H. Víznerová, M. Vohlídalová. 2007. *Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Fialová, L., D. Hamplová, M. Kučera, S. Vymětalová. 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Fišerová, V. 2018. Manželství [online]. *Sociologická encyklopedie: Sociologický ústav AV ČR* [cit. 2022-04-24]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Man%C5%BEelstv%C3%AD>
- Giddens, A. 1999. *Sociologie*. Prah: Argo.
- Hamplová, D. 2002. „Marriage and Cohabitation: Qualitative Differences in Partnership Arrangements.“ *Sociologický časopis*, Praha: Sociologický ústav AV ČR, 38 (6): 771–788.

Hamplová, D. 2003a. *Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Hamplová, D. 2000. „Postoje k manželství a rodičovství.“ Str. 67–98 in L. Fialová a kol. 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Hamplová, D. 2001. „Výsledky šetření rodiny a reprodukce (FFS).“ Str. 43–74 in Rychtaříková, J., S. Vymětalová. D. Hamplová. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Sociologické texty 1 (10). Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Hašková, H., R. Ladislav. 2008. „K nízké sňatečnosti v České republice.“ *Sociální studia* 5 (2): 9–33.

Chaloupková, J., P. Šalamounová. 2004. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Chaloupková, J., E. Soukupová. 2007. „Postoje k manželství, nesezdanému soužití a rodičovství mimo manželství.“ Str. 29–48 in Hamplová, D. (ed.), J. Chaloupková, E. Soukupová, P. Sunega, K. Zeman. 2007. *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Jandourek, J. 2012. *Slovník sociologický pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada Publishing.

Kalibová, K., Z. Pavlík, A. Vodáková. 1998. *Demografie (nejen) pro demografy: Sociologické pojmosloví*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Kohoutek, R. Home office (angl.) [online]. *ABZ.cz: slovník cizích slov* [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/home-office-angl>

Křížková, A. (ed.), R. Dudová, H. Hašková, H. Maříková. 2005. „Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie.“ *Sociologické studie* 5 (4). Praha: Sociologický ústav AV ČR. 91 s.

Kučera, M. 1994. „*Populace České republiky 1918-1991*.“ *Acta Demographica*. Praha: Česká demografická společnost a Sociologický ústav AV ČR. 198 s.

- Kučera, M. 2000. „Představy o postavení sňatku a narození dětí v životní dráze mladých svobodných lidí.“ Pp. 45–66 in Fialová, Ludmila, Dana Hamplová, Milan Kučera, Simona Vymětalová. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Kuchařová, V., A. Šťastná (eds.). 2009. *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.
- Kuchařová, V. a kol. 2019. *Česká rodina na počátku 21. století: Životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Linhart, J., Petrušek, M., Vodáková, A., Maříková, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
- Možný, I. 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Mucha, I. 2004. *Sociologie základní texty*. Praha: Vydavatelství 999.
- Naše společnost - kontinuální výzkum veřejného mínění [online]. *Sociologický ústav Akademie věd ČR* [cit. 2022-04-28]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/projekt/nase-spolecnost-kontinualni-vyzkum-verejneho-mineni>
- Procházková, K. 2006. Svatby v české společnosti [online]. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/953-svatby-v-eske-spolenosti>
- Reichel, J. 2008. *Kapitoly systematické sociologie*. Praha: Grada Publishing.
- Rychtaříková, J. 2018. „Demographic Trends and Patterns in Czechia and Slovakia during The Socialist Era.“ *Demografie* 60 (3): 174–201.
- Sobotka, T. 2006. „Bezdětnost v České republice.“ Str. 60–78 in Hamplová, D., P. Šalamounová, G. Šamanová (eds.). *Životní cyklus. Sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Sobotka, T., A. Šťastná, K. Zeman, D. Hamplová, V. Kantorová. 2008. „Czech Republic: A Rapid Transformation of fertility and family behaviour after the collapse of state Socialism.“ *Demographic Research* 19 (14).

Sociologický ústav Akademie věd ČR [online]. Český sociálněvědní datový archiv (ČSDA) [cit. 2022-04-28]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/oddeleni/cesky-socialnevedni-datovy-archiv>

Stará, Lucie. 2018. *Postoje mladých lidí k uzavření manželství* [online]. Hradec Králové [cit. 2022-04-27]. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra sociologie. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iyio69/STAG89051>.

Šamanová, G., P. Stěhulová. 2011. Rodinné hodnoty a postoje k manželství – listopad 2011 [online]. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [cit. 21. 2. 2018]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1343/f9/ov111219a.pdf

Šťastná, A. 2009. „Zakládání rodiny a narození prvního a druhého dítěte“. Str. 29–44 in Kuchařová, V., A. Šťastná (eds.). 2009. *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.

Zákony pro lidi. 2012. „Zákon č. 89/2012 Sb.“ [online]. *Zákony pro lidi.cz* [cit. 24. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>.

Zákony pro lidi. 2006. „Zákon č. 115/2006 Sb.“ [online]. *Zákony pro lidi.cz* [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>

Zeman, K. 2002. „Rozvodovost.“ Str. 33–38 in *Populační vývoj České republiky 1990–2002*. Praha: Katedra demografie a geodemografie PřF UK.

Zlámal, J., J. Bellová, J. Haluza. 2011. *Občanský a společenskovědní základ: Právo*. Kralice na Hané: Computer Media.

7. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

TABULKY

1.	Respondenti podle věku s rozlišením podle pohlaví.....	36
2.	Respondenti podle roku studia na škole.....	37
3.	Respondenti podle formy rodiny, podle které vyrůstali a aktuálně žijí.....	39
4.	Respondenti podle současné partnerské situace.....	40
5.	Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky o manželství	42
6.	Vyjádření rozdílu mezi charakteristikami manželství a dlouhodobého nesezdaného soužití.....	44
7.	Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky podle pohlaví.....	47
8.	Respondenti podle preferované budoucí formy soužití.....	51

GRAFY

1.	Respondenti podle školy, na které současně studují.....	38
2.	Respondenti podle fáze, v níž jsou aktuálně v daném vztahu.....	41
3.	Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky o manželství.....	43
4.	Respondenti podle preferencí společných financí s rozlišením podle pohlaví.....	45
5.	Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky.....	48
6.	Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky podle roku provedení výzkumu.....	49
7.	Preference respondentů podle toho, jaké životní hodnotě/cíli přiřazovali nejčastěji hodnotu.....	50
8.	Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle pohlaví.....	52
9.	Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle věku.....	53
10.	Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle náboženského vyznání.....	54
11.	Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle formy rodiny, v níž vyrůstali.....	56
12.	Respondenti podle preferované budoucí formy soužití s rozlišením podle faktoru, kolik dětí v budoucnu chtějí.....	57

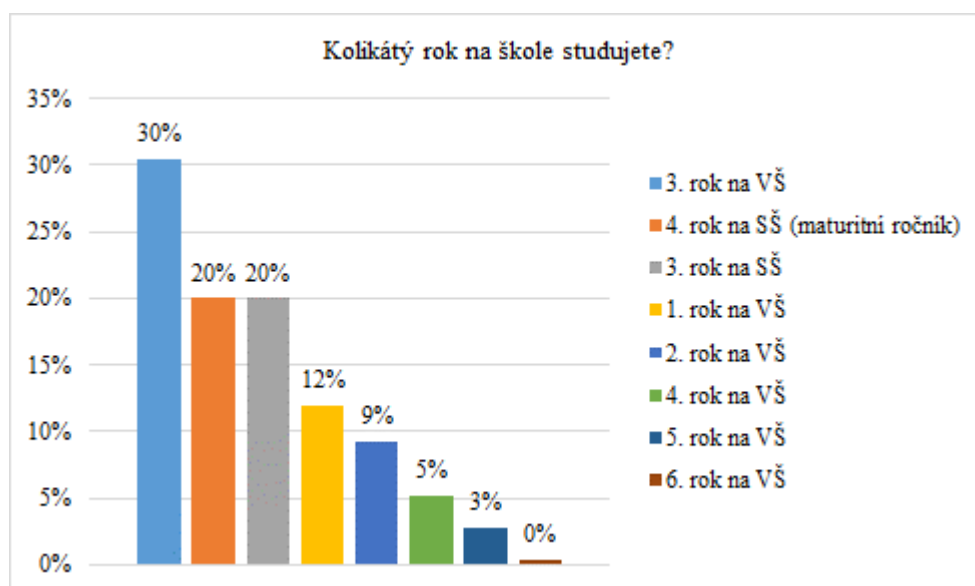
PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Praktická část

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
FILOZOFICKÁ FAKULTA, KATEDRA SOCIOLOGIE
STUDIJNÍ OBOR: SOCIOLOGIE

JMÉNO AUTORA PRÁCE: TEREZA MAŠATOVÁ
NÁZEV PRÁCE: POSTOJE MLADÝCH LIDÍ K MANŽELSTVÍ
TYP PRÁCE: BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

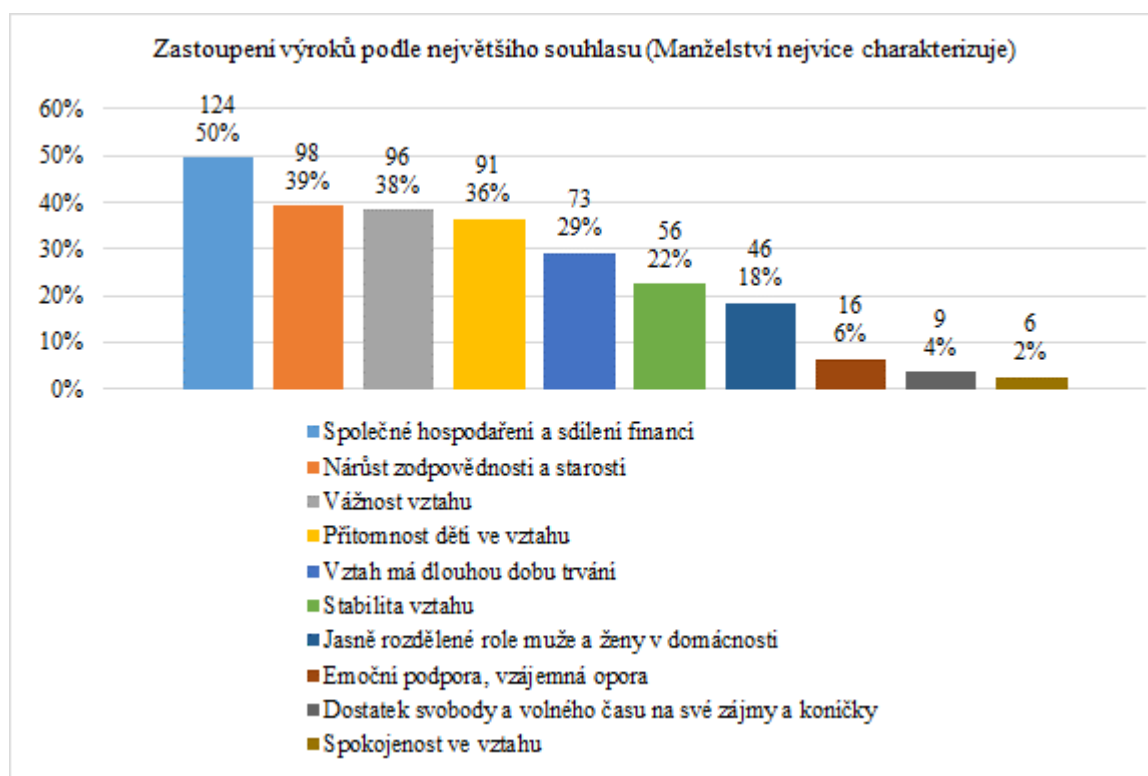
Obrázek č. 1 – Respondenti podle roku studia na škole

*Pozn. Položky v grafu jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí

*Respondentům byla položena otázka: „Kolikátý rok na škole studujete?“ (viz dotazníková otázka č. 7)

Obrázek č. 2 – Vyjádření míry souhlasu s výroky charakterizující manželství

*Pozn. Položky v grafu jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí

*Respondentům byla položena otázka „Rozhodněte, zda jsou dle Vás jednotlivá tvrzení charakteristická spíše pro manželství nebo spíše pro dlouhodobé nesezdané soužití bez budoucího uzavření sňatku.“ (viz dotazníková otázka č. 17)

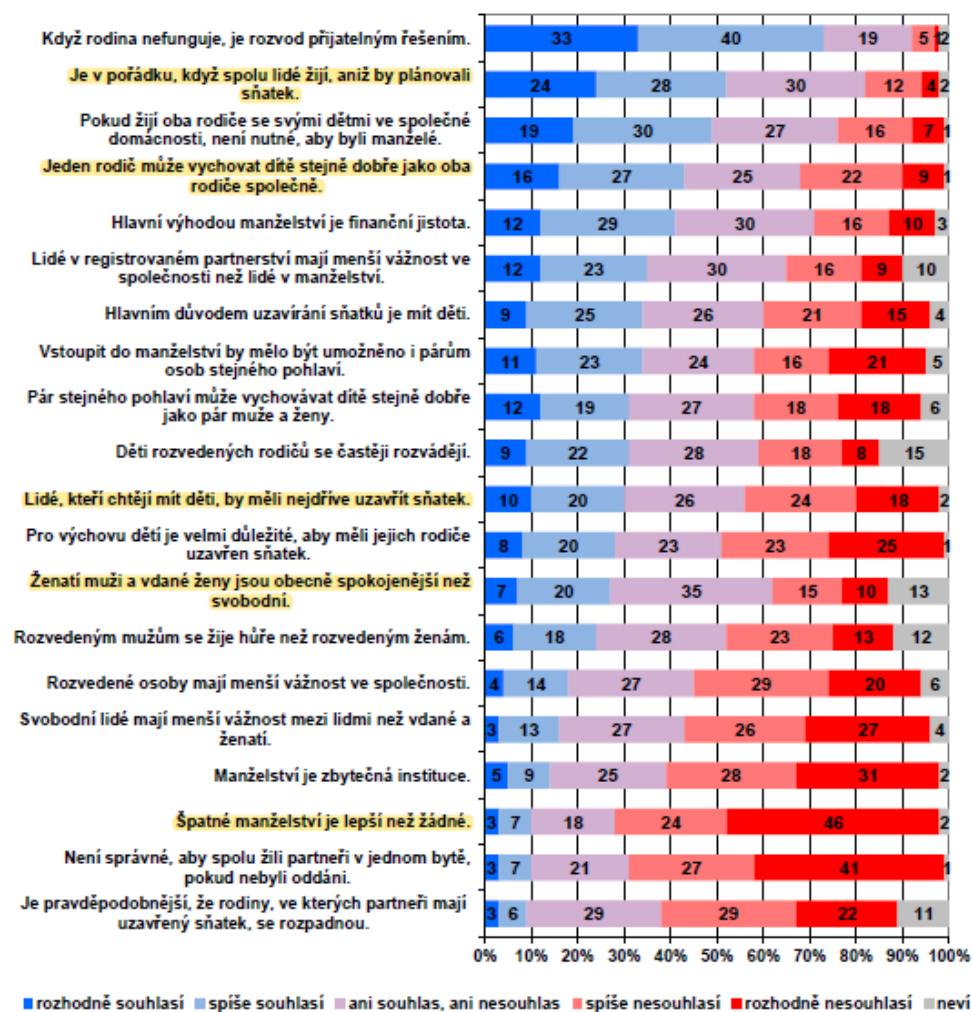
Obrázek č. 3 – Vyjádření míry respondentova souhlasu s výroky

ŠKÁLA	Jednotlivé výroky (v absolutní četnosti odpovědí)					
	Rodiče ode mne očekávají, že se v budoucnu vdám/oženu	Je ode mne očekáváno, že děti vychovám v manželství	Manželství omezuje osobní svobodu jedince	Uzavírat manželství je kvůli možnosti rozvodu riskantní	Chci dítě i bez stálého partnera/partnerky	Mít děti znamená omezení pracovních a kariérních šancí pro jednoho či oba rodiče
Rozhodně souhlasím + Spíše souhlasím	64%	45%	9%	14%	13%	45%
Ani souhlasím ani nesouhlasím	18%	20%	16%	18%	10%	21%
Spíše nesouhlasím + Rozhodně nesouhlasím	14%	28%	74%	64%	70%	32%
Nevím	4%	7%	1%	3%	7%	2%
Celkem respondentů	100%	100%	100%	100%	100%	100%

*Respondentům byla položena otázka „Do jaké míry s danými výroky souhlasíte?“ (viz dotazníková otázka č. 22).

Obrázek č. 4 – Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství
CVVM – únor 2020 [Čadová 2020]

Graf 2: Souhlas/nesouhlas s výroky o partnerství a rodičovství (v %) ²

Pozn.: Položky v grafu jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

² Znění otázky: „Do jaké míry souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?“ Výroky viz graf 2. Varianty odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, ani souhlas, ani nesouhlas, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí.

Příloha č. 2 – Dotazník

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
FILOZOFICKÁ FAKULTA, KATEDRA SOCIOLOGIE
STUDIJNÍ OBOR: SOCIOLOGIE

JMÉNO AUTORA PRÁCE: TEREZA MAŠATOVÁ
NÁZEV PRÁCE: POSTOJE MLADÝCH LIDÍ K MANŽELSTVÍ
TYP PRÁCE: BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Postoje mladých lidí k manželství

Dobrý den,

Jmenuji se Tereza Mašatová a jsem studentkou Univerzity Hradec Králové, 3. ročníku oboru Sociologie. Ve své bakalářské práci se zabývám tématikou manželství, konkrétně zkoumám postoje mladých lidí k manželství.

Účast ve výzkumném šetření je dobrovolná. S informacemi budu nakládat anonymně, hromadně zpracovaná data nebudou nikde zveřejňována a poslouží pouze ke zpracování bakalářské práce. Dovoluji si Vás proto požádat o vyplnění odpovědí, které se nejvíce blíží Vašemu postoji.

Děkuji za spolupráci a za Vaši ochotu dotazník vyplnit.

1 Jste muž / žena?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Muž Žena

2 Kolik Vám je let?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- 18 - 20 let 21 - 23 let 24 - 25 let 25 let a více

3 Kde současně bydlíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- V obci do 3000 obyvatel V obci nad 3000 obyvatel Ve městě typu krajského města V hlavním městě

4 Jaká je Vaše sexuální orientace?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Heterosexuální Homosexuální Bisexuální
 Jiná...

5 Jaký je Váš postoj k náboženskému vyznání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Jsem něco mezi Jsem věřící (aktivní - chodím do kostela) Jsem věřící (pasivní - nechodím do kostela) Nejsem věřící (jsem ateista)

6 Na jaké škole studujete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- UHK Filozofická fakulta
 UHK Fakulta informatiky a managementu
 UHK Pedagogická fakulta
 UHK Přírodovědecká fakulta
 Karlínská obchodní akademie
 Karlínské gymnázium
 Gymnázium Ledec nad Sázavou
 Střední odborná škola a Vyšší odborná škola Ledec nad Sázavou

7 Kolikátý rok na škole studujete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

3. rok na SŠ
 4. rok na SŠ (maturitní ročník)
 1. rok na VŠ
 2. rok na VŠ
 3. rok na VŠ
 4. rok na VŠ
 5. rok na VŠ
 6. rok na VŠ

8 Která varianta se nejvíce blíží Vaší současné situaci?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Chodím do práce a vydělávám si dostatek peněz. Nepotřebuji peníze od rodičů
 Chodím do práce, ale rodiče mi stále peníze dávají
 Chodím na brigádu
 Nechodím do práce ani na brigádu

9 Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Vašich rodičů?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku.*

	Základní škola	Střední škola bez maturity	Střední škola s maturitou	Vysoká škola
Matka	☐	☐	☐	☐
Otec	☐	☐	☐	☐

10 Která forma rodiny nejvíce charakterizuje situaci, ve které jste vyrůstal/a, a ve které aktuálně žijete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku.*

	Úplná rodina (matka, otec)	Neúplná rodina (žil/a jsem pouze s matkou/otcem)	Rozvedení rodiče	S jedním z rodičů (rozvedení) a s jeho novým partnerem/partnerkou	Jiný typ rodiny
V jaké rodině jste vyrůstal/a?	☐	☐	☐	☐	☐

Postoje mladých lidí k manželství

V jaké rodině
aktuálně žijete?

11 Která forma vztahu se nejvíce blíží Vaší současné situaci?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Sám/sama (tzv. single), nemám
partnera/partnerku V partnerství Zasnoubený/á Ženatý/vdaná (v
manželství)
- V registrovaném partnerství Jiná forma
vztahu

12 V jaké fázi se s Vaším partnerem/partnerkou nacházíte?

Nápověda k otázce: *Souvísí s otázkou č. 11 (filtr).*

- Bydlíme (žijeme) spolu Občasně u sebe přespáváme Každý bydlí u svých rodičů (nežijeme spolu)

13 Kterou z uvedených forem soužití byste v budoucnu preferoval/a?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Nežít v
žádném
svazku, být
tzv. single
Jiná forma
soužití
- Začít žít s
partnerem/partnerkou v jedné
domácnosti a později spolu
uzavřít sňatek
- Žít v partnerství s
partnerem/partnerkou bez uzavření
sňatku (dlouhodobé nesezdané
soužití)
- Vdát se/oženit se a až poté s
manželem/manželskou žít v
jedné domácnosti

14 Kolik chcete mít dětí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- 0 (nechci děti) 1 2 3 a více Zatím nevím

15 Do jaké míry souhlasíte s výroky: „Nechci dítě, protože...“

Nápověda k otázce: *Souvísí s otázkou č. 14 (filtr). Vyberte jednu odpověď v každém řádku.*

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím	Nevím
Omezovalo by mě v kariéře	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nevydělávám dostatečně peněz	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Postoje mladých lidí k manželství

Nebydlím ve svém (nemám byt, dům)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je to velká zodpovědnost	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nemám je rád/a	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nejsem v manželství	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16 Chcete mít s partnerem/partnerkou společné finance?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď. Ide o hypotetickou otázku, odpovězte, prosím, i když v současnosti partnera/partnerku nemáte.

Ano Ne Zatím nevím

17 Rozhodněte, zda jsou dle Vás jednotlivá tvrzení charakteristická spíše pro manželství nebo spíše pro dlouhodobé nesezdané soužití bez budoucího uzavření sňatku.

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku, podle toho, o jaké formě vztahu dle Vás tvrzení vypovídá.

[Stará 2018]

	Charakterizuje manželství + nesezdané soužití (nezáleží, zda jsou sezdáni)	Charakterizuje manželství	Charakterizuje nesezdané soužití
Spokojenost ve vztahu	☐	☐	☐
Stabilita vztahu	☐	☐	☐
Vztah má dlouhou dobu trvání	☐	☐	☐
Vážnost vztahu	☐	☐	☐
Přítomnost dětí ve vztahu	☐	☐	☐
Společné hospodaření a sdílení financí	☐	☐	☐
Jasně rozdělené role muže a ženy v domácnosti	☐	☐	☐
Dostatek svobody a volného času na své zájmy a koníčky	☐	☐	☐
Nárůst zodpovědnosti a starostí	☐	☐	☐
Emoční podpora, vzájemná opora	☐	☐	☐

18 Do jaké míry s danými výroky souhlasíte? Manželství je...

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku.

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím	Nevím
Životní priorita, cíl	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zbytečná právní formalita	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nejdůležitější věc na světě	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Posvátná záležitost	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Předpoklad k založení nové rodiny	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zastaralá instituce	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jistota, že s daným člověkem zestárnu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19 Domníváte se, že by Vaším rodičům vadilo, kdyby se Vám narodilo dítě a s daným partnerem/partnerkou byste v danou chvíli nebyli manželé?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Ano, velmi by jim to vadilo
 Zpočátku by jim to nevadilo, ale sňatek by do budoucna určitě očekávali
 Ne, nevadilo by jim to

20 Do jaké míry jsou pro Vás tyto životní cíle/hodnoty důležité?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku (1 = nejméně důležité - 5 = nejvíce důležité).

	1	2	3	4	5	Nevím
Být zdravý/á	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mít stálého partnera/partnerku	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vdát se/oženit se	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mít děti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Najít si práci, která mě bude bavit	☐	☐	☐	☐	☐	☐

[CVM] Rodinné hodnoty a postoje k manželství
 [Šamonová, Stěhulová 2011]

Postoje mladých lidí k manželství

Dosáhnout úspěchu v zaměstnání	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mít dobré přátele a kamarády	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dosáhnout co nejvyššího vzdělání	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mít dostatek peněz	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Cestovat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Věnovat se zálibám	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Žít pestrým společenským životem	☐	☐	☐	☐	☐	☐

21 Do jaké míry jsou pro Vás tyto věci v příštích 5 letech důležité?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku (1 = nejméně důležité - 5 = nejvíce důležité).*

	1	2	3	4	5	Nevím
Najít si partnera	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Založit s partnerem/partnerkou rodinu (mít dítě)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Založit s manželem/manželkou rodinu (mít dítě)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vdát se/oženit se	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostudovat současnou školu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Najít si zaměstnání, pracovat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vydělávat hodně peněz	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Cestovat, poznávat nové kultury	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pokračovat ve studiu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22 Do jaké míry s danými výroky souhlasíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku.*

Hamplová - [ISSP] Rodina a zdraví

[ISSP 2011-2012]

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím	Nevím
Rodiče ode mne očekávají, že se v budoucnu vdám/ožením	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je ode mne očekáváno, že děti vychovám v manželství	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Manželství omezuje osobní svobodu jedince	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uzavírat manželství je kvůli možnosti rozvodu riskantní	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Chci dítě i bez stálého partnera/partnerky	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mít děti znamená omezení pracovních a kariérních šancí pro jednoho či oba rodiče	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23 Do jaké míry s danými výroky souhlasíte?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku.

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím	Nevím
Starat se o dítě je především role ženy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muž by měl finančně zajišťovat rodinu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Žena by měla přizpůsobit svou kariéru rodině	☐	☐	☐	☐	☐	☐

[ISSP] [ISSP 1994, 2002] Rodina a měnící se gender role

24 Do jaké míry s danými výroky souhlasíte?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku.

[Čadová 2020] [CVVM] Postoje českých občanů k partnerskému manželství a rodičovství

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím	Nevím
Ženatí muži a vdané ženy jsou obecně spokojenější než svobodní	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Špatné manželství je lepší než žádné	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lidé, kteří chtějí mít děti, by měli uzavřít sňatek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeden rodič může vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Je v pořádku, když lidé žijí spolu, aniž by plánovali sňatek

25 Existuje něco, co jsem nezmínila a chtěl/a byste dodat?

Pokud by Vás zajímaly například výsledky výzkumu nebo byste měli nějaké další otázky týkající se této práce, můžete mne kontaktovat na e-mailu: tereza10.masatova@seznam.cz. Nebo pomocí tel. čísla 731 742 992.

Děkuji za spolupráci a za Váš čas, který jste dotazníku věnovali.